

Jarmo Kaipainen & Tomi Kähärä

SOSIONOMIKOULUTUKSEN JA
LASTENTARHANOPETTAJA-
KOULUTUKSEN ANTAMAT VALMIUDET
LASTENTARHANOPETTAJAN TYÖHÖN

Opinnäytetyö
Sosiaalialan koulutusohjelma

Marraskuu 2009

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

 MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkelin University of Applied Sciences		Opinnäytetyön päivämäärä 5.11.2009
Tekijä(t) Jarmo Kaipainen, Tomi Kähärä		Koulutusohjelma ja suuntautuminen Sosiaalialan koulutusohjelma Sosionomi (AMK)
Nimeke Sosionomikoulutuksen ja lastentarhanopettajakoulutuksen antamat valmiudet lastentarhanopettajan työhön		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää sosionomikoulutuksen ja lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneiden henkilöiden näkemyksiä koulutuksensa antamista valmiuksista työskennellä lastentarhanopettajana. Opinnäytetyön tavoitteena oli myös kartoittaa heidän näkemyksiään koulutuksensa kehittämistarpeista.</p> <p>Opinnäytetyön aineisto kerättiin lähettämällä kyselylomakkeet kaikille Kuopion kaupungin päiväkotien johtajille, jotka jakoivat kyselylomakkeen kaikille päiväkodeissa lastentarhanopettajana työskenteleville sosionomeille sekä sosionomien määrää vastaavalle joukolla lastentarhanopettajia, jotka ovat suorittaneet lastentarhanopettajakoulutuksen. Kyselyyn vastasi yhteensä 11 lastentarhanopettajana toimivaa henkilöä, joista viidellä oli suoritettuna sosionomin koulutus, neljällä lastentarhanopettajan koulutus ja kahdella kasvatustieteen kandidaatin tutkinto, johon sisältyy lastentarhanopettajan koulutus.</p> <p>Kyselyn vastausten perusteella osa sosionomeista on lähtenyt työelämään epävarmoina opetus- ja ohjaustaitojensa riittävydestä. Lähes jokainen heistä kaipasi lisää opetus- ja ohjaustaitojen teoriaopintoja. Sosionomikoulutuksen tuottamaksi tärkeimmäksi vahvuudeksi lastentarhanopettajan työhön nousi perheiden kanssa tehtävä työ. Koulutus näytti antavan valmiuksia erilaisten lasten ja perheiden kohtaamiseen ja tukemiseen.</p> <p>Suurin osa kyselyyn vastanneista lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneista lastentarhanopettajista koki saavansa koulutuksestaan riittävät valmiudet toimia työssään. Lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneiden lastentarhanopettajien tärkeimmäksi vahvuudeksi työssään nousi tietämys lapsen normaalista kasvusta ja kehityksestä, mikä antoi suuntaa myös päiväkodin toiminnan suunnittelulle. Lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneet lastentarhanopettajat toivoivat koulutukseensa enemmän erityistä tukea tarvitsevien lasten kasvattamiseen ja perheiden tukemiseen liittyviä opintoja.</p>		
Asiasanat (avainsanat) sosionomikoulutus, lastentarhanopettajakoulutus, koulutuksen tuottama varhaiskasvatusosaaminen		
Sivumäärä 69 s. + liitteet 9 s.	Kieli suomi	URN
Huomautus (huomautukset liitteistä)		
Ohjaavan opettajan nimi Päivi Niiranen-Linkama		Opinnäytetyön toimeksiantaja

DESCRIPTION

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>		Date of the bachelor's thesis 5.11.2009
Author(s) Jarmo Kaipainen, Tomi Kähärä		Degree programme and option Degree programme in Social Services Bachelor of Social Services
Name of the bachelor's thesis Readiness given by the Bachelor of Social Sciences education and by the kindergarten teacher`s education to the kindergarten teacher`s work		
Abstract <p>The purpose of our thesis was find out the opinions of Bachelor of Social Sciences and kindergarten teachers on what kinds of qualifications they had got from the education they had passed. The purpose of our thesis also was to find out how would they like to develop the education they had passed.</p> <p>The research material of our thesis was collected by sending the questionnaires to all the leaders of the day nurseries of the town of Kuopio who distributed the questionnaire to all the Bachelors of Social Sciences who work in the day nurseries as kindergarten teachers and to the group of kindergarten teachers who have taken the kindergarten teacher's education which corresponds to the number of the Bachelors of Social Sciences. The total amount of respondents was 11 persons of which five had passed the Bachelor of Social Sciences, four had passed the kindergarten teacher`s education and two had passed the Bachelor of Arts in Education which includes the kindergarten teacher`s education.</p> <p>On the basis of the replies of the questionnaire some Bachelors of social sciences have gone to work being unsure about the adequacy of their learning and instruction skills. Almost all of the Bachelor of social sciences wished for more theoretical basis of learning and instruction to be included in the degree they had studied. As the most important strength brought by education arose in working with families. They felt that their education gave them the qualifications to meet and support different families.</p> <p>Most of the kindergarten teachers who had passed the kindergarten teacher`s education felt that their education had given them sufficient qualifications to work as a kindergarten teacher. As the most important strength of a kindergarten teachers who had passed the kindergarten teacher`s education arose from the knowledge of the normal growth and development of a child, which also gave a good basis for planning the activities for children at a day nursery. The kindergarten teachers who had passed the kindergarten teacher`s education would have liked more studies related to how to raise the children with specific needs and more studies related to supporting the families to be included in the education for their degree.</p>		
Subject headings, (keywords) Bachelor of Social Sciences education, kindergarten teacher`s education, know-how of the early childhood education produced by the education		
Pages 69 p. + appendices 9 p.	Language Finnish	URN
Remarks, notes on appendices		
Tutor Päivi Niiranen-Linkama	Bachelor`s thesis assigned by	

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	6
2 LASTENTARHANOPETTAJAN JA ESIOPETUSTA ANTAVAN OPETTAJAN KELPOISUUSVAATIMUKSET	8
2.1 Lastentarhanopettajan kelpoisuusvaatimukset	8
2.2 Esiopetusta antavan opettajan kelpoisuusvaatimukset.....	8
3 SOSIAALIALAN JA -KOULUTUKSEN TAUSTAA	8
3.1 Ammattikorkeakoulu-uudistus ja ammattikorkeakoulujen tehtävät	9
3.2 Sosionomikoulutuksen taustaa ja lähtökohtia	9
3.3 Sosionomin koulutus	10
3.4 Sosionomin tutkinnon tuottama kelpoisuus työmarkkinoille.....	10
4 SOSIONOMIN KOULUTUKSEN JA LASTENTARHANOPETTAJAN KOULUTUKSEN RAKENTEET JA SISÄLLÖT	11
4.1 Satakunnan ammattikorkeakoulun opetussuunnitelma 2008-2009.....	11
4.1.1 Sosiaalialan koulutusohjelman lähtökohta ja tavoitteet	12
4.1.1.1 Yhteiskunnan ja työelämän tarve	12
4.1.1.2 Sosiaalialan koulutusohjelman erityispiirteet	12
4.1.1.3 Ammatillisen osaamisen kasvu	13
4.1.1.4 Sosiaalialan koulutusohjelman tutkintorakenne.....	14
4.2 Lastentarhanopettajan koulutus.....	17
4.2.1 Koulutuksen rakenne.....	17
4.2.2 Koulutuksen rakennetta ja sisältöä määräävä lainsäädäntö	18
5 LASTENTARHANOPETTAJAN OSAAMISTARPEET JA TYÖTEHTÄVÄT....	20
5.1 Lastentarhanopettajan osaamistarpeet.....	20
5.2 Lastentarhanopettajan työtehtävät.....	24
5.2.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.....	24
5.2.2 Kuopion kaupungin päivähoiton varhaiskasvatussuunnitelma	24
5.2.3 Sosiaali- ja terveysministeriön suositukset	25
6 TUTKIMUKSET KUVASTAMASSA SOSIONOMIN OSAAMISPROOFILIA.....	26
6.1 Sosionomin osaamisprofiili varhaiskasvatuksessa.....	27
6.2 Ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöt sosionomin osaamisprofiilista	32
6.3 Yhteenvedo osaamisprofiilien tarkastelusta.....	34
7 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	35
7.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimusongelmat	35
7.2 Tutkimuskohde.....	36
7.3 Tutkimusjoukon valinta.....	36
7.4 Aineiston keruumenetelmä.....	37
7.5 Tutkimusmenetelmä	37
7.6 Tutkimusaineiston käsittely ja analyysi	38
7.7 Tutkimuksen luotettavuus	38

7.7.1 Reliabiliteetti ja validiteetti	38
7.7.2 Triangulaatio	39
7.7.3 Tutkimustulosten yleistettävyys	40
7.8 Opinnäytetyön prosessi	41
8 TUTKIMUKSEN TULOKSET	42
8.1 Monivalintakysymysten tulokset.....	43
8.1.2 Yhteenveto monivalintakysymysten tuloksista.....	52
8.2 Avointen kysymysten tulokset	53
8.2.1 Sosionomien ja lastentarhanopettajien keskeiset osaamisalueet lastentarhanopettajan työssä	53
8.2.2 Tutkinnon antamat vahvuudet lastentarhanopettajan työhön.....	56
8.2.3 Tutkinnon tuottamat osaamisvajeet arvioitaessa lastentarhan- opettajan nykyistä osaamistarvetta päiväkodissa	58
8.2.4 Koulutuksen kehittämisen tarve	60
8.3 Yhteenveto kyselyn tuloksista.....	62
9 POHDINTA	63
9.1 Tulosten pohdinta.....	63
9.2 Opinnäytetyön prosessin pohdinta	65
9.3 Kehittämisaatuksia ja jatkotutkimusaiheita.....	66
LÄHTEET	68
LIITTEET 1-4	70

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme tutkimuskohteena ovat Kuopion kaupungin päiväkotien sosionomikoulutuksen ja lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneiden lastentarhanopettajien kokemukset ja mielipiteet koulutuksensa antamista valmiuksista toimia lastentarhanopettajan työssä. Tutkimuskohteemme tekee mielenkiintoiseksi se, että kaksi erilaista koulutusta antaa pätevyyden lastentarhanopettajana työskentelyyn. Kuvaamme opinnäytetyömme teoriaosuudessa näiden kahden eri koulutuksen rakenteita ja sisältöjä saadaksemme mahdollisimman laajan käsityksen siitä, millaisista lähtökohdista sosionomikoulutuksen ja lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneet lastentarhanopettajat aloittavat työskentelynsä lastentarhanopettajina.

Kiinnostuimme aiheesta, koska toinen tutkimuksen tekijöistä oli harjoittelussa päiväkodissa suuntautuen opinnoissaan varhaiskasvatukseen ja suunnittelee jatkossa menevänsä töihin päiväkotiin. Tämä kokemus herätti mielenkiinnon tarkastella sitä, miten sosionomikoulutus vastaa päiväkodissa työskentelemisen vaatimuksiin. Kiinnostusta opinnäytetyömme aiheeseen lisäsi myös lehdissä esiintyneet kriittiset artikkelit kyseisestä aiheesta. Niissä epäiltiin sosionomikoulutuksen riittävyttä lastentarhanopettajan toimessa toimimiseen.

Sosionomien (AMK) koulutus on alkanut 1990-luvun alussa. Tutkintonimike sosionomi (AMK) saatiin käyttöön v. 1999. Sosionomin (AMK) koulutus kehitettiin vastaamaan työelämän tarpeisiin. Koulutuksen tarkoituksena on edistää ammatillista osaamista teorian ja käytännön täydentäessä mahdollisimman hyvin toisiaan. Työelämän tarpeet muuttuvat nopeasti ja koulutuksen on annettava eväät kehittää itseään ja monipuolisia taitoja. (Viitanen 2007, 2.)

Sosiaalialan sisällä on kuitenkin aiheutunut jännitteitä siitä, ettei työ- ja tehtävärakenteessa ole ollut selkeää paikkaa sosionomeille. (Vuorensyrjä ym. 2006, 159.) Sosionomi paikkaa työmarkkinoilla pyrittiinkin selkeyttämään lainsäädännön avulla. Lainsäädäntö ohjaa sosiaalialan työtä monin tavoin. Se mm. määrittää työntekijän kelpoisuuden tehtävään ja turvaa lain voimin esimerkiksi asiakkaan oikeudet. Uusi ajanmukaistettu laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuudesta tuli voimaan 1.8.2005. Sen myötä sosionomikoulutus (AMK) huomioitiin ammatillisena koulutuksena kelpoisuuksien näkökulmasta. Lain myötä sosionomista (AMK) tuli kelpoinen toimimaan mm. lastentarhanopettajana, jos hänen tutkintonsa sisältää var-

haiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan opintoja vähintään 60 opintopisteen verran. Kelpoisuuslaki määrittelee myös sen, että henkilö, jolla on lastentarhanopettajan kelpoisuus ja riittävä johtamistaito, voi työskennellä lasten päivähoidon ammatillisissa johtotehtävissä. (Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksesta 272/2005.)

Eeva Tastin (2003) lisensiaattitutkimuksen tuloksena muodostui sosionomin (AMK) osaamisprofiili varhaiskasvatuksessa ammattikorkeakoulun opettajien näkemänä. Niin Tastin tutkimuksessa kuin muissakin hänen tutkimukseensa pohjautuvissa 2000-luvun opinnäytetöissä sosionomien vahvoiksi osaamisalueiksi painottuivat perhetyön ja lastensuojelun osaaminen, moniammatillisen yhteistyön ja johtamisen osaaminen sekä työn kehittämisen osaaminen. Kärkkäisen (2005) opinnäytetyön tutkimustuloksissa sosionomikoulutuksen heikkoudeksi koettiin varhaiskasvatuksen opintojen teoreettisen tiedon ja konkreettisten kasvatustieteen keinojen niukkuus. Mäki-Kokkilan (2002) opinnäytetyön tutkimustuloksissa sosionomikoulutukseen toivottiin lisää pedagogiikkaan ja didaktiikkaan painottuvia opintoja.

Opinnäytetyössämme kartoitamme kyselylomakkeella 11 lastentarhanopettajan toimessa toimivan henkilön näkemyksiä koulutuksensa antamista vahvuuksista ja heikkouksista lastentarhanopettajan työhön. Vastaajista viidellä on suoritettuna sosionomin koulutus, neljällä lastentarhanopettajan koulutus ja kahdella kasvatustieteen kandidaatin tutkinto, johon sisältyy lastentarhanopettajan koulutus. Opinnäytetyössämme käsittelemme myös kyselyyn vastanneiden henkilöiden näkemyksiä koulutuksensa kehittämistarpeista.

2 LASTENTARHANOPETTAJAN JA ESIOPETUSTA ANTAVAN OPETTAJAN KELPOISUUSVAATIMUKSET

2.1 Lastentarhanopettajan kelpoisuusvaatimukset

Kelpoisuusvaatimuksena lastentarhanopettajan tehtäviin on vähintään kasvatustieteen kandidaatin tutkinto, johon sisältyy lastentarhanopettajan koulutus, taikka sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto, johon sisältyvät vähintään 60 opintopisteen laajuiset varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiikkaan suuntautuneet opinnot (Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 29.4.2005/272, 7§; Valtioneuvoston asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 29.7.2005/608, 1§). Jos lastentarhanopettajan tehtävään ei saada henkilöä, jolla on säädetty kelpoisuus, tehtävään voidaan ottaa enintään vuodeksi henkilö, jolla suoritettujen opintojen perusteella on riittävät edellytykset tehtävän hoitamiseen (Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 29.4.2005/272, 12§).

2.2 Esiopetusta antavan opettajan kelpoisuusvaatimukset

Opetusryhmälle, johon ei kuulu perusopetusta saavia oppilaita, esiopetusta on kelpoinen antamaan henkilö, joka on suorittanut soveltuvan kasvatustieteen kandidaatin tutkinnon ja tutkintoon sisältyvinä tai erillisinä joko yliopistojen tutkinnoista annetun valtioneuvoston asetuksen 19 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetut opinnot tai kasvatustieteellisen alan tutkinnoista ja opettajankoulutuksesta annetun asetuksen 11 §:ssä tarkoitetut 35 opintoviikon laajuiset ammatillisia valmiuksia antavat opinnot; taikka lastentarhanopettajan tutkinnon. (Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 14.12.1998/986, muutossäädös 2005/865, 7§.) Sosionomin tutkinnon suorittaneet henkilöt eivät ole kelpoisia antamaan esiopetusta, jos he ovat tulleet valituiksi ammattikorkeakouluun vuoden 1999 jälkeen (Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 14.12.1998/986, muutossäädös 2000/327, 7§).

3 SOSIAALIALAN JA -KOULUTUKSEN TAUSTAA

3.1 Ammattikorkeakoulu-uudistus ja ammattikorkeakoulujen tehtävät

Suurin Suomessa ammatillisessa koulutuksessa tapahtunut muutos 1980-luvun keskiasteen koulu-uudistuksen jälkeen on ollut ammattikorkeakoulu-uudistus. Koulutusjärjestelmän uudistus kohti ammattikorkeakoulua käynnistyi 1989. Ammattikorkeakouluja rakennettaessa alettiin koota eri ammattialojen koulutuksia yhteen monialaisiksi oppilaitoksiksi. Ammattikorkeakoulun myötä opistoasteen koulutukset hävisivät Suomesta. Vuoden 1998 jälkeen opistoastetta ei ole enää aloitettu. (Uusitalo 2005, 33.)

Korhosen (2000, 66) mukaan ammattikorkeakoululla on kaksi päätehtävää ja kaksi asiakastahoa, joita niiden on palveltava. Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on erityisesti oman toiminta-alueensa työ- ja elinkeinoelämän palveleminen kouluttamalla sille mahdollisimman ammattitaitoista työvoimaa ja osallistumalla alueen kehittämistoimintaan muun muassa tutkimus- ja kehittämistoiminnan sekä täydennyskoulutuksen muodossa. Ammattikorkeakoulujen toisena tehtävänä on opiskelijoiden palveleminen. Heidän kouluttamisensa ja varustamisensa sellaisilla tutkinnoilla ja valmiuksilla, joiden avulla sijoitutaan hyvin työelämään ja menestyään siellä. (Uusitalo 2005, 34.)

Helakorven (1997) mukaan ”ammattikorkeakoulujen opetuksen luonnetta on kuvattu niin, että se on tieteellispohjaista, mutta käytännöllisesti suuntautunutta. Ammattikorkeakoulussa opiskellaan asiantuntija-, suunnittelija-, kehittämis- ja esimiestehtäviin., jossa on korkeat kvalifikaatiovaatimukset.” Helakorpi (emt.) toteaa, että ” ammattikorkeakoulun kehittämisen lähtökohdaksi tulisi syventää käsitystä siitä, millainen on aktiiviseen muutoksen hallintaan kykenevä tulevaisuuden asiantuntija ja millaisia ovat ne oppimisen organisoinnin ja ohjaamisen tavat, jotka voivat luoda edellytyksiä tällaisen asiantuntijan kouluttamiselle.” (Uusitalo 2005, 33.)

3.2 Sosionomikoulutuksen taustaa ja lähtökohtia

Ammattikorkeakoulut oppilaitos- ja koulutusmalleina poikkeavat monessa suhteessa Suomessa aikaisemmin käytössä olleista koulutuksen järjestämistavoista. Yksi merkittävimmistä haasteista on, miten sovittaa yhteen monen taustaltaan, toimintakulttuuriltaan ja alan ammatilliselta substanssiltaan hyvin erilaisen entisen oppilaitoksen toiminta näkemyksiltään samansuuntaiseksi maantieteellistä aluetta ja sen tarpeita tutki-

vaksi ja kehittäväksi korkeakouluyksiköksi. Erilaisten ammattialojen välinen dialogi edellyttää jokaiselta vahvaa omaa näkemystä ja itseymmärrystä alansa ydin- ja erityisosaamisesta. Muussa tapauksessa on vaarana, että joku tai jotkut vahvemmat alat alkavat määrittää muita sekä sisällöllisesti että toiminnallisesti. Sosiaalialan erityishaasteena on ammattialan hahmottaminen kokonaisuutena aikaisemman koulutuskohtaisen hahmotuksen sijasta. (Borgman ym. 2005, 72.)

Sosionomikoulutusta (AMK) alettiin rakentaa kolmesta keskiasteen sosiaalialan opistoasteen koulutusammattista: sosiaaliohjaajasta, sosiaalikasvattajasta ja kehitysvammaisten ohjaajasta. Muutosprosessissa opistosta AMK-koulutukseksi oli myös eräänlainen sisällöllinen kokeilu, jossa edellä mainitut kolme koulutusta yhdistettiin yhdeksi sosiaalialan ohjaajan tutkinnoksi. Koulutus toteutettiin kolmena sisäänottona vuosina 1996–1998. Sosiaalialan ohjaajan tutkinto oli opistoasteen koulutusta. Se herätti paljon hämmennystä niin oppilaitoksissa kuin opiskelijoissakin, koska se miellettiin välivaiheeksi, jolla selkeästi ei ollut kummankaan koulutusmuodon statusta. Alueellisia eroja koulutuksen painopisteissä ja toteutuksessa on ollut ja on edelleen muun muassa siitä syystä, minkälaisista lähtökohdista sosiaalialan koulutusta alueella aikaisemmin oli toteutettu. (Borgman ym. 2005, 73.)

3.3 Sosionomikoulutus

Sosionomikoulutus on alkanut 90-luvun alussa. Vuonna 1991 syntyi laki amk - kokeiluista ja kokeilut alkoivat 1992. Ensimmäiset noin sata (AMK) – tutkinnon suorittanutta sosionomia valmistuivat vuonna 1999. Sosionomikoulutus kehitettiin vastaamaan työelämän tarpeisiin. Työelämän tarpeet muuttuvat nopeasti ja koulutuksen on annettava eväät kehittää itseään ja monipuolisia taitoja. Koulutuksen tarkoituksena on edistää ammatillista osaamista teorian ja käytännön täydentäessä mahdollisimman hyvin toisiaan. Sosionomin koulutusohjelma sisältää aiempien opistotasoisten, sosiaalikasvattajan, sosiaaliohjaajan ja kehitysvammaohjaajan tutkintojen elementtejä ammattitaitoa laajentavasti. (Viitanen 2007, 2.)

3.4 Sosionomin tutkinnon tuottama kelpoisuus työmarkkinoille

Sosiaalialan sisällä on aiheutunut jännitteitä siitä, ettei työ- ja tehtävärakenteessa ole

ollut selkeää paikkaa sosionomeille. (Vuorensyrjä ym. 2006, 159.) Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista vuonna 2005 tuli tarpeeseen määrittelemään sosionomin työkenttää. Sen myötä sosionomikoulutus (AMK) huomiointiin ammatillisena koulutuksena kelpoisuuksien näkökulmasta. Samalla sosionomin tutkinnon suorittaneet positioitiin sosiaalialan työ- ja tehtävärakenteessa. (Vuorensyrjä ym. 2006, 159.)

Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista säädetyn lain tarkoituksena on edistää sosiaalihuollon asiakkaan oikeutta laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon ja hyvään kohteluun edellyttämällä, että sosiaalihuollon ammatillisella henkilöstöllä on tarvittava koulutus ja perehtyneisyys. Lain myötä sosionomista (AMK) tuli kelpoinen toimimaan mm. lastentarhanopettajana, jos hänen tutkintonsa sisältää varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan opintoja vähintään 60 opintopisteen verran. Laki määrittelee myös sen, että henkilö, jolla on lastentarhanopettajan kelpoisuus ja riittävä johtamistaito, voi työskennellä lasten päivähoidon ammatillisissa johtotehtävissä. (Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 272/2005.)

4 SOSIONOMIKOULUTUKSEN JA LASTENTARHANOPETTAJAKOULUTUKSEN RAKENTEET JA SISÄLLÖT

4.1 Satakunnan ammattikorkeakoulun opetussuunnitelma 2008-2009

Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutusohjelmien koulutussisällöt saattavat vaihdella eri oppilaitoksissa sen verran, että olemme esimerkin vuoksi halunneet esitellä yhden ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelman opetussuunnitelman tarkemmin, jotta voidaan muodostaa käsitys siitä, millaisia opintoja sosiaalialan koulutusohjelmaan voi kuulua sekä millaiset valmiudet opiskelijat saavat koulutuksestaan lastentarhanopettajan työhön. Valitsimme esimerkiksi Satakunnan ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelman opetussuunnitelman, koska se sisälsi yhtenä suuntaumisvaihtoehtona sosiaalipedagogisen lapsi- ja nuorisotyön, jonka valitsemalla opiskelija voi saada itselleen lastentarhanopettajan pätevyyden. Opetussuunnitelman

valintaan vaikutti myös sen tuore, vuosiksi 2008-2009 päivitetty opetussuunnitelma-versio.

4.1.1 Sosiaalialan koulutusohjelman lähtökohta ja tavoitteet

4.1.1.1 Yhteiskunnan ja työelämän tarve

Sosiaalialan eettisenä periaatteena on tuottaa ihmisille hyvää elämää. Yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset heijastuvat nopeasti sosiaalialan työhön. Muutostilanteissa tarvitaan osaajia, jotka kykenevät kehittämään ja toteuttamaan palveluja ja tehtäviä, joilla voidaan edesauttaa väestön hyvinvointia ja parantaa ihmisten elämäntilanteita. Yhteiskunnalliset prosessit etenevät osin ennakoimattomasti, mutta tällä hetkellä kehitysenusteissa eniten tulevaisuuteen vaikuttavina tekijöinä pidetään globalisoitumista, kestäväää kehitystä, kulttuurisia tekijöitä ja niihin liittyviä syrjäytymisuhkia sekä väestön ikääntymistä. Sosiaalialan työn toteuttamiseen vaikuttavina tekijöinä on nähtävissä verkostomaisen työn lisääntyminen, työn murros, julkisen sektorin roolin muutos ja teknologian kehitys. Sosiaalipalveluiden kysyntä tulee kasvamaan ja palvelutarpeet syvenevät, lisäksi sosiaalialan työvoiman eläkkeelle siirtyminen kiihtyy, kansantalouden työvoima kokonaisuudessaan alkaa supistua ja nuorisoikäluokat pienenevät. (SAMK.)

Sosiaalialan erityisosaamisen-tutkimuksesta kansalaisten tarpeista (2002, 51) lainataan Camillo Koveron ja Kirsti Launiksen (1995) ajatusta, jonka mukaan työelämän haasteisiin ei voi vastata vain kehittämällä ja kouluttamalla vain yksittäisiä työntekijöitä tai ammattiryhmiä. Erilaisen osaamisen on liityttävä yhteen saumattomasti ja luotava jopa sellaisia uusia osaamisen alueita, joita aiempi toimintatapa ei synnyttänyt. Vertikaalisen ja erikoistuvan asiantuntemuksen ohella on tärkeää nähdä asiantuntijuuden horisontaalinen, ammattiryhmien rajoja rikkova ja ylittävä ulottuvuus.

4.1.1.2 Sosiaalialan koulutusohjelman erityispiirteet

Sosiaalialan koulutusohjelmasta valmistuvat sosionomit (AMK) toimivat julkisen tai yksityisen sektorin tehtävissä, yrityksissä, erilaisissa järjestöissä tai kansalaistoimin-

nassa. Sosiaalialan osaamista tarvitaan yhä etenevässä määrin myös sosiaalityön ja sosiaalipalveluiden ulkopuolella. Sosionomit (AMK) eivät juuri koskaan työskentele yksin, vaan työ on luonteeltaan moniammatillista yhteistyötä. Koulutuksen tavoitteena on tuottaa sellaista osaamista, että sosionomi (AMK) kykenee sosiaalialan työntekijänä hahmottamaan ja käsittelemään asiakkaan tilannetta kokonaisuutena ja että hän kohtelee asiakkaita inhimillisesti. Sosionomin (AMK) erikoisosaamista on erilaisten sosiaalialan asiakas- ja työprosessien tunnistaminen, avaaminen, johtaminen ja kehittäminen. (SAMK.)

Sosiaalialan koulutusohjelman opiskelijoiden osaamisen kehittymistä kuvataan kompetensseillä. Kompetenssit kuvaavat yksilön ja yhteisön potentiaalista kykyä menestyksellisesti selviytyä ja suoriutua tietyistä tehtävistä tai työstä. Sosiaalialan koulutusohjelman kompetenssit on määritelty vuonna 2006 sosiaalialan koulutusta tarjoavien ammattikorkeakoulujen yhteistyönä ja yleiset työelämäosaamisen kompetenssit kaikkia ammattikorkeakouluja edustaneen monialaisen työryhmän työnä. Yleiset työelämäosaamisen kompetenssit ovat: itsensä kehittäminen, eettinen osaaminen, viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, kehittämistoiminnan osaaminen, organisaatio- ja yhteiskuntaosaaminen sekä kansainvälisyysosaaminen. Sosiaalialan koulutusohjelman kompetenssit ovat: sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmänosaaminen, yhteiskunnallinen analyysitaito, refleksiivinen kehittämis- ja johtamisosaaminen, yhteisöllinen osaaminen sekä yhteiskunnallinen vaikuttaminen. (SAMK.)

4.1.1.3 Ammatillisen osaamisen kasvu

Ensimmäisen opintovuoden aikana opiskelija perehtyy sosiaalialaan ja hahmottaa minkälaista ammatillista osaamista sosiaalialan ammattikorkeakoulutetulta vaaditaan. Hän oppii myös tuntemaan sosiaali-, terveys- ja kuntoutusalan palvelujärjestelmät ja moniammatillisen työn merkityksen eri asiakasryhmien toimintakyvyn tukemisessa.

Toisen opiskeluvuoden aikana opiskelija oppii ymmärtämään yhteiskunnallisen muutoksen vaikutuksen eri asiakasryhmien toimintakykyyn, sosiaalialan ammatilliseen toimintaan ja palvelujärjestelmään. Hän vahvistaa osaamistaan yhdellä seuraavista

asiakastyön erityisalueista: erityiskasvatus- ja vammaisryhmien ohjaus, päihde- ja mielenterveystyö, seniori- ja vanhustyö, sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö.

Kolmannen opiskeluvuoden aikana opiskelija harjaannuttaa ammatillisen reflektoinnin taitojaan. Hän oppii käyttämään tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti erilaisia sosiaalialan asiakastyön menetelmiä ja välineitä ja harjaantuu moniammatillisen yhteistyön tekemiseen. Opiskelija hankkii esimiestyön ja johtamisen perusvalmiudet ja oppii ymmärtämään esimiestyön merkityksen työyhteisön toiminnassa.

Viimeisen puolen vuoden aikana opintojen jälkeen opiskelija valmistuu ammatilliseksi sosiaalialan toimijaksi tutkintanimikkeellä sosionomi (AMK). Hän kykenee hyödyntämään erilaisia teoreettisia lähestymistapoja ja työskentelymenetelmiä tarkoituksenmukaisesti. Hän osaa tukea ja ohjata tavoitteellisesti erilaisia asiakasryhmiä ja hyödyttää tieteellistä ja käytännöllistä tietoa sosiaalialan työn ja palveluiden kehittämisessä. (SAMK.)

4.1.1.4 Sosiaalialan koulutusohjelman tutkintorakenne

Valtioneuvoston asetuksessa ammattikorkeakouluista (15.5.2003/352) säädetään, että ammattikorkeakoulututkintoon sisältyy perus- ja ammattiopintoja, vapaasti valittavia opintoja, ammattitaitoa edistävää harjoittelua sekä opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelman opintojen kokonaislaajuus on 210 opintopistettä ja opintoihin sisältyy: perusopintoja 20 op, yhteisiä ammattiopintoja 70 op, vapaaehtoisia ammattiopintoja 45 op (erityiskasvatus ja vammaisryhmien ohjaus, päihde- ja mielenterveystyö, seniori- ja vanhustyö, sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö), harjoittelua 45 op, opinnäytetyö 15 op, kypsyysnäyte ja vapaasti valittavia opintoja 15 op.

Perusopinnot

Perusopinnoissa opiskelija perehtyy ammattikorkeakouluopiskelun luonteeseen, opintojen tavoitteisiin, sisältöihin ja etenemiseen sekä sosionomin (AMK) ammattitaitovaatimukseen ja osaamiseen. Perusopintojen aikana opiskelija tutustuu opiskeluympäristöön ja hankkii valmiuksia toimia opiskeluryhmän jäsenenä ja oppii oppimisval-

miuksia ja taitoja. Perusopintojen aikana opiskelija opiskelee myös viestintää, tietotekniikkaa ja terveyden edistämistä sekä sosiaalialan englantia. (SAMK.)

Ammattiopinnot

Koulutusohjelman yhteisissä ammattiopinnoissa opiskelija perehtyy ihmisen elämänkulun eri vaiheisiin ja niihin liittyviin erityispiirteisiin, sosiaalialan asiakastyöhön ja palveluntarjontaan, yhteiskunnan muutoksiin, erilaisiin sosiaalialan työssä tarvittaviin menetelmiin sekä johtamiseen ja kehittämiseen. Opiskelija suorittaa näiden lisäksi vaihtoehtoisina ammattiopintoina 45 opintopisteen laajuiset opinnot, jotka kuvataan tarkemmin kohdassa valinnaisuus opinnoissa. Sosiaali- ja terveystieteillä on myös kaikille koulutusohjelmille yhteisiä ammattiopintoja.

Kieliopinnot

Opiskelijan tulee ammattikorkeakoulututkintoon sisältyvissä opinnoissa tai muulla tavalla osoittaa saavuttaneensa sellainen suomen ja ruotsin kielen taito, joka julkisyhteisön henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (242/2003) mukaan vaaditaan korkeakoulututkintoa edellyttävään virkaan kaksikielisellä virka-alueella ja joka ammatin harjoittamisen ja ammatillisen kehityksen kannalta on tarpeellinen sekä (16.6.2004/497) sellainen yhden tai kahden vieraan kielen kirjallinen ja suullinen taito, joka ammatin harjoittamisen ja ammatillisen kehittymisen vuoksi on tarpeellinen. Korkeakoulututkinnon suorittaneella täytyy olla toisesta kotimaisesta kielestä erinomainen ja toisesta kotimaisesta vähintään tyydyttävä suullinen ja kirjallinen kielitaito (L424/2003). Sosiaalialan koulutusohjelmassa pakollisina kieliopinnoina opiskellaan englantia ja ruotsia.

Valinnaisuus opinnoissa

Sosiaalialan koulutusohjelmaan sisältyy vaihtoehtoisia ammattiopintoja ja ammattiopintoihin liittyvää harjoittelua. Opiskelija voi valita neljästä eri vaihtoehdosta yhden, jonka sisältöjen mukaan hän etenee. Vaihtoehtoisten ammattiopintojen sisältöalueet liittyvät seuraaviin osaamisalueisiin: erityiskasvatus ja vammaisryhmien ohjaus,

päihde ja mielenterveystyö, seniori- ja vanhustyö ja sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö. Vaihtoehtoisten ammattiopintojen osalta henkilökohtaiset valinnat tehdään ensimmäisen lukukauden loppupuolella ja vaihtoehtoisten ammattiopintojen opiskelu alkaa sitten ensimmäisen opiskeluvuoden toisella lukukaudella.

Sosiaalialan koulutusohjelmassa on myös 15 opintopisteen verran vapaasti valittavia opintoja. Vapaasti valittavia opintoja voidaan suorittaa Satakunnan ammattikorkeakoulun lisäksi myös muissa oppilaitoksissa. Opintojen on kuitenkin oltava korkeakoulutasoisia ja ne on hyväksyttävä menettelyohjeiden mukaan. Vapaasti valittavien opintojen suunnittelu on osa opiskelijan henkilökohtaisen opetussuunnitelman (HOPS) laatimista. (SAMK.)

Harjoittelu

Harjoittelu liittyy kiinteästi vaihtoehtoisiin ammattiopintoihin ja toteutuu sosiaali- ja terveys- sekä kasvatustieteiden eri osa-alueilla. Harjoittelun tavoitteena on, että opiskelija perehtyy ohjatusti keskeisiin sosiaali- terveys- ja kasvatustieteiden käytännön työtehtäviin sekä oppii soveltamaan omia tietojaan ja taitojaan työelämässä. Harjoittelun kokonaislaajuus on 45 op. Harjoittelusta 35 op toteutetaan vaihtoehtoisiin ammattiopintoihin liittyvänä kolmena erillisenä harjoittelujaksona. Opintoihin sisältyy myös 10 op laajuinen sosiaalialan johtamis- ja kehittämisopintoihin liittyvä harjoittelu. (SAMK.)

Opinnäytetyö

15 op opinnäytetyö on osa opiskelijan oppimisprosessia. Pääsääntöisesti viimeisen opintovuoden aikana laadittavan opinnäytetyön tavoitteena on kehittää ja osoittaa opiskelijan valmiuksia soveltaa tietojaan ja taitojaan ammattiopintoihin liittyvässä käytännön asiantuntijatehtävässä. Opinnäytetyölle on luonteenomaista aiheen käytännölläisyys ja konkreettisuus, tiivis työelämäyhteys ja tulosten välitön hyödynnettävyys. Opinnäytetyö voi olla tutkimuksellinen tai toiminnallinen projektityö. Tutkimuksellisuus ilmenee tieteellisen tutkimuksen periaatteiden noudattamisessa, logiikassa, menetelmissä ja viestinnässä. Myös toiminnallisessa opinnäytetyössä (projektityö tms.) käytännön toteutus raportoidaan tutkimusviestinnän keinoin. (SAMK.)

Kypsyysnäyte

Tutkintoa varten opiskelijan on kirjoitettava opinnäytetyönsä alalta kypsyysnäyte, joka osoittaa perehtyneisyyttä alaan ja suomen tai ruotsin kielen taitoa. Ammattikorkeakoulu päättää kypsyysnäytteestä silloin, kun opiskelijalta ei vaadita 8§:n 1 momentissa tarkoitettua kielitaitoa (Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 15.5.2003/352,10§.). Kypsyysnäytteen kielellä on merkitystä lainsäädännön edellyttämän kielitaidon osoittamisessa seuraavasti: Opiskelija, jonka koulusivistyskieli on suomi (ruotsi), saa suomen (ruotsin) kielestä erinomaisen suullisen ja kirjallisen kielitaidon kirjoitettuaan kypsyysnäytteen suomen (ruotsin) kielellä (A481/2003). Toisen kotimaisen kielen taito osoitetaan korkeakouluopintoihin sisältyvien opinjaksojen yhteydessä. (SAMK.)

4.2 Lastentarhanopettajakoulutus

4.2.1 Koulutuksen rakenne

Lastentarhanopettajakoulutuksessa yliopistossa suoritetaan alempi korkeakoulututkinto. Koulutuksen laajuus on 180 opintopistettä ja siitä valmistutaan kasvatustieteen kandidaatiksi. Tutkinnon voi suorittaa päätoimisesti opiskellen kolmessa lukuvuodessa. (Valtioneuvoston asetus yliopistojen tutkinnoista 794/2004, 8§.) Kasvatustieteen kandidaatin tutkinnon (180 op) rakenne on seuraavanlainen:

- Kieli- ja viestintäopinnot
- Kasvatustieteen perusopinnot 25 op
- Kasvatustieteen aineopinnot 35 op (+ opinnäytetyö 6-10 op)
- varhaiskasvatuksen tehtäviin ja esiopetukseen ammatillisia valmiuksia antavat opinnot 60 op
- sivuaineopinnot ja vapaasti valittavat opinnot

Kieli- ja viestintäopinnot osalta opiskelijan tulee lastentarhanopettajakoulutukseen sisältyvissä opinnoissa tai muulla tavalla osoittaa saavuttaneensa suomen ja ruotsin kielen taidon, joka julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (424/2003) 6 §:n 1 momentin mukaan vaaditaan valtion henkilöstöltä kaksikieli-

sessä viranomaisessa ja joka on tarpeen oman alan kannalta; sekä vähintään yhden vieraan kielen sellaisen taidon, joka mahdollistaa oman alan kehityksen seuraamisen ja kansainvälisessä ympäristössä toimimisen. (Valtioneuvoston asetus yliopistojen tutkinnoista 794/2004, 6§.)

Lastentarhanopettajakoulutuksessa opiskellaan oppiaineena kasvatustiedettä. Kasvatustieteen perusopintojen laajuus on vähintään 25 opintopistettä. Kasvatustieteen aineopintojen laajuus yhdessä perusopintojen kanssa on vähintään 60 op. Lisäksi kasvatustieteen aineopintoihin kuuluu vähintään 6 ja enintään 10 opintopisteen laajuinen opinäytetyö. Varhaiskasvatuksen tehtäviin ja esiopetukseen ammatillisia valmiuksia antavien opintojen laajuus tulee olla vähintään 60 opintopistettä. (Valtioneuvoston asetus yliopistojen tutkinnoista 794/2004, 9§, 19§.) Lastentarhanopettajakoulutukseen kuuluvien kieli- ja viestintäopintojen sekä sivuaine- ja vapaasti valittavien opintojen laajuudesta ja sisällöstä ei ole tarkempia määräyksiä Valtioneuvoston asetuksessa yliopistojen tutkinnoista.

4.2.2 Koulutuksen rakennetta ja sisältöä määrävä lainsäädäntö

Lastentarhanopettajakoulutuksen rakenteen ja sisällön suunnittelua määrittää ainoastaan Valtioneuvoston asetus yliopistojen tutkinnoista (794/2004). Tämä asetus asettaa vain laajuusvaatimukset sille, minkä verran kutakin opintoja pitää koulutukseen sisällyttää, mutta opintojaksojen sisällöstä asetuksessa ei erikseen määrätä. Näin ollen lastentarhanopettajakoulutuksen opintojen sisältö voi vaihdella ja vaihtelee lastentarhanopettajakoulutusta antavissa yliopistoissa eri puolilla Suomea. Lastentarhanopettajakoulutuksen tutkintorunkoa pyrittiin yhtenäistämään Valtakunnallisessa opettajakoulutuksen ja kasvatustieteiden tutkintojen kehittämissuunnitelmassa (VOKKE), joka toteutettiin vuosina 2003-2006. Projektin tulokset ovat kuitenkin vain suosituksia, eivätkä ne siksi velvoita eri yliopistoja muuttamaan lastentarhanopettajakoulutusta yhtenäisemmäksi. (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:7, 49.) Opinnäytetyömme liitteisiin on lisätty esimerkki Helsingin yliopiston lastentarhanopettajakoulutuksen tutkintorakenteesta, jota tarkastelemalla voi saada käsityksen siitä, millaisia opintoja lastentarhanopettajakoulutukseen voi sisältyä (ks. liite 4).

4.3 Yhteenveto koulutussisällöistä

Lastentarhanopettajakoulutuksesta saa erilaisen teoreettisen valmiuden lastentarhanopettajan työhön kuin sosionomikoulutuksesta, sillä lastentarhanopettajakoulutukseen sisältyy kasvatustieteen perusopinnot (25 op) ja aineopinnot (35op + 6 op) sekä varhaiskasvatuksen tehtäviin ja esiopetukseen valmiuksia antavia opintoja 60 op (teoriaopinnot 45 op, harjoittelu 15 op). Nämä koulutussisällöt antavat vahvan teoreettisen valmiuden päiväkotityöskentelyyn. Kasvatustieteiden opinnoissa on osittain samoja sisältöjä kuin sosionomikoulutuksessakin, mutta lastentarhanopettajakoulutuksen kasvatustieteiden opintojen laajempi oppimäärä antaa syvemmän tarkastelumahdollisuuden kasvatuksen asioihin. Varhaiskasvatuksen tehtäviin ja esiopetukseen valmiuksista antavista teoriaopinnoista (45 op) ei kuitenkaan ole juuri mitään vastaavia opintoja sosionomin koulutussisällöissä, joten tältä osin lastentarhanopettajakoulutus antaa huomattavasti enemmän valmiuksia erilaisten opetustilanteiden suunnitteluun ja toteuttamiseen. Pitää kuitenkin muistaa, että nykyisestä sosionomikoulutuksesta ei enää saa pätevyyttä toimia esiopetuksen tehtävissä (ks. kohta 2.2), mikä osaltaan selittää koulutuksen vähäistä teoriaosuutta varhaiskasvatuksen tehtäviin ja esiopetukseen ammatillisia valmiuksia antavissa opinnoissa. Kuitenkin näitä em. taitoja tarvitaan myös alle 6-vuotiaiden varhaiskasvatusryhmissä, joten mielestämme sosionomikoulutuksessa olisi hyvä tarjota oppilaille kouluttautumismahdollisuuksia myös näissä opintokokonaisuuksissa.

Lastentarhanopettajakoulutuksen vahvan teoreettisen annin soveltamismahdollisuus käytäntöön jää kuitenkin pieneksi koulutuksen aikana, sillä harjoittelua on vain n. 15 op, kun taas sosionomikoulutuksessa sitä on n. 45 op. Vähäisen harjoittelun lisäksi koulutuksen antama valmius kohdata perheitä erilaisine ongelmineen on vähäisempi kuin sosionomikoulutuksessa, sillä sosiaalipedagogista opetusta on vähemmän kuin sosionomikoulutuksessa. Mitä sosiaalipedagogiikalla taas tarkoitetaan, sitä on vaikea määritellä yksiselitteisesti, sillä eri tutkijat ovat ajan saatossa esitelleet omia näkemyksiään sosiaalipedagogiikan määrittelystä. Esimerkiksi Hämäläisen mukaan (1999, 17) sosiaalipedagogiikka voidaan määritellä kasvatus- ja yhteiskuntatieteiden välimastoon sijoittuvaksi toimintatieteeksi, jossa pyritään teorian ja käytännön vuorovaikutuksen kautta löytämään soveltamiskelpoista tietoa sosiaalisten ongelmien ehkäisemiseen ja lieventämiseen kasvatuksellisin keinoin. Tällaisen sosiaalipedagogisen opetuksen osuuden lisääminen lastentarhanopettajakoulutukseen antaisi lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaville lastentarhanopettajille lisää valmiuksia perheiden sosiaalisten ongelmien ehkäisemiseen ja lievittämiseen sekä vanhemmuuden tukemiseen, joka

kuuluu tärkeänä osana varhaiskasvatuksen päämääriin. Näin ollen vanhempien ongelmien ymmärtäminen, vanhempien tukeminen, vanhempien ohjaaminen ja neuvominen eri palveluntarjoajien piiriin vanhempien yksilöllisten tarpeiden pohjalta sekä yhteistyön tekeminen näiden palveluntarjoajien kanssa voisi helpottaa sosiaalipedagogisen opetuksen osuuden lisäämisen myötä.

5 LASTENTARHANOPETTAJAN OSAAMISTARPEET JA TYÖTEHTÄVÄT

5.1 Lastentarhanopettajan osaamistarpeet

Valtioneuvosto asetti 17.2.2005 varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan kehittämään varhaiskasvatuksen eri toimijoiden yhteistyötä sekä tukemaan varhaiskasvatuksen pitkäjänteistä kehittämistä, visiointia ja suunnittelua. Neuvottelukunnassa oli edustettuina hallinnon, tutkimuksen, koulutuksen, järjestöjen ja varhaiskasvatuksen asiantuntemus. Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan yhteyteen asetettiin kolme jaostoa, joista yksi oli henkilöstön koulutuksen ja osaamisen kehittämisjaosto. Jaoston toimikausi oli 24.11.2005 - 31.12.2006. Henkilöstön koulutuksen ja osaamisen kehittämisjaoston tavoitteena oli tunnistaa tulevaisuudessa tarvittava varhaiskasvatusosaaminen ja varmistaa varhaiskasvatuksen koulutusohjelmien sisältöjen kehittyminen tämän osaamishaasteen mukaisesti. Jaosto määritteli lastentarhanopettajan osaamistarpeet seuraavasti:

1. KAIKILLE VARHAISVATUKSEN TYÖNTEKIJÖILLE YHTEINEN OSAAMINEN

Toimintaympäristöön ja perustehtävään liittyvä osaaminen

Varhaiskasvatuksen työntekijöiden tulee tuntea kulttuuri ja yhteiskunnalliset institutiot sekä tiedostaa kasvatuksen kulttuuriset ja yhteiskunnalliset lähtökohdat. Työntekijöillä tulee olla kulttuurista lukutaitoa eli ymmärrystä lasten ja perheiden erilaisia kulttuurisia taustoja kohtaan. Tuntemusta tulee olla myös lasten ja perheiden arjen kokonaisuudesta. Lisäksi työntekijöiden tulee olla tietoisia varhaiskasvatustyötä ohjaavasta lainsäädännöstä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 30.)

Yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen liittyvä osaaminen

Kasvatustyö toteutuu parhaimmillaan kasvatuskumppanuuden periaatteella. Kasvatuskumppanuuden myötä työntekijöiltä odotetaan yhteistyöosaamista, jota tarvitaan vanhempien, muun henkilöstön ja yhteistyökumppaneiden kanssa työskennellessä. Työntekijöiltä odotetaan myös työn kielellistä hallintaa, jota tarvitaan esimerkiksi esiopetus- ja varhais- kasvatussuunnitelmia laadittaessa. Työskentely vaatii yhteistyötä sekä toimintayksiköiden sisällä että esimerkiksi koulujen opettajien kanssa, mikä edellyttää kykyä kuvata ja perustella omia näkökantoja kielellisesti. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 30.)

Jatkuvaan kehittämiseen liittyvä osaaminen

”Muuttuvassa toimintaympäristössä vaaditaan jatkuvaan kehittämiseen liittyvää osaamista.” Työntekijöiltä odotetaan reflektiivistä työtettä. Omaa työtä tulee tutkia ja arvioida. Tiedon nopean lisääntymisen sekä varhaiskasvatuksen alueen tutkimuksen lisääntymisen myötä työntekijöiltä odotetaan myös tiedon hankinnan ja prosessoinnin taitoja sekä kriittistä suhtautumista tietoa kohtaan. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 30.)

Eettinen osaaminen

Varhaiskasvatuksen työntekijöiden ammatillisessa osaamisessa keskeistä on eettinen osaaminen. Eettisellä osaamisella viitataan työntekijöiden työssään tekemien valintojen ja ratkaisujen perusteisiin. Työntekijöiden on tunnettava oman alansa arvoperusta ja ammattieettiset periaatteet sekä kyettävä huomioimaan ne arjen työtilanteissa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 30-31.)

2. VARHAISKASVATUSOSAAMINEN

Kasvatusosaaminen

Varhaiskasvatuksen työntekijöiden kasvatusosaamiseen kuuluu kasvatukseen liittyvien uskomusten ja käsitysten tiedostaminen ja arviointi. On pohdittava arvoja, joiden

varaamaan tulevaisuutta rakennetaan. On myös tiedostettava, että kasvatuksessa on aina mukana menneisyys, nykyhetki ja tulevaisuus. Tulevaisuuteen suuntautuminen ja tulevaisuuden ennakointi ovatkin nykypäivän kasvattajien keskeisiä taitoja. Arvokeskusteluja, tulevaisuuden kuvien luomista ja kasvatuksellisten seurausten pohdintaa on toteutettava yhdessä lasten vanhempien ja koko työyhteisön kanssa. On pohdittava, mikä on olennaista ihmisessä kasvamisessa ja asetettava mielekkäitä kasvatuksellisia tavoitteita sekä valittava sopivat kasvatukseen asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 31.)

Pedagoginen osaaminen

Varhaiskasvatuksen työntekijöillä tulee olla tuntemusta lapsen kehityksestä ja oppimisesta. Tätä tuntemusta lapsen kehityksestä ja oppimisesta tulee käyttää hyväksi laadukkaassa kasvu- ja oppimisympäristön rakentamisessa lapsille. Laadukkaassa kasvu- ja oppimisympäristön rakentaminen edellyttää työntekijöiltä myös selkeän päiväjärjestyksen laatimista, laadukkaiden leikkivälineiden ja toimintavälineiden oikeanlaista sijoittelua, tilojen ja materiaalien käyttöön liittyvien sääntöjen laatimista, kasvatushenkilöstön ohjaavaa opetusta lapsia kohtaan sekä kasvatushenkilöstön oikeanlaista asennoitumista, joka mahdollistaa lasten uteliaan, aktiivisen, etsivän ja tutkivan toiminnan. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 32.)

Varhaiskasvatuksen työntekijöillä tulee olla tietoa myös lasten kullekin ikäkaudelle soveltuvista pedagogisista menetelmistä. Myös erityispedagogisella alueella tarvitaan osaamista, sillä yhä useampi lapsi tarvitsee erityistä hoitoa ja ohjausta. Lisäksi lapsen kehityksestä ja oppimisesta lisääntyneen tiedon myötä haasteena on myös kehittää uudenlaisia opetuksellisia ratkaisuja. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 32.)

Hoito- hoiva- ja huolenpito-osaaminen

”Lapsen hyvinvointia ja terveyttä edistävä hoiva ja huolenpito on yksi laadukkaassa varhaiskasvatuksen kriteereistä.” Varhaiskasvatuksen työntekijöillä tulee olla hallussa ne tiedot, jotka liittyvät lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen ja ylläpitämiseen. Responsiivisella hoidolla viitataan lapsen ja kasvattajan vuorovaikutussuhteeseen, jossa huolenpito ulottuu fyysisten perustarpeiden tyydyttä-

misen ohella emotionaaliseen sitoutumiseen ja vastavuoroisuuteen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 32.)

3. LASTENTARHANOPETTAJAN ERITYINEN OSAAMINEN

Kasvatuksen, pedagogiikan ja opetuksen osaamisalue

Lastentarhanopettajan tulee osata määritellä opetuksen tavoitteita ja sisältöjä sekä valita niiden toteutumista tukevia pedagogisia menetelmiä. Lastentarhanopettajan tulee osata rakentaa lasten kasvulle ja kehitykselle sopivia kasvu-, oppimis- ja opetusympäristöjä ja hänen on osattava ohjata lapsia näissä ympäristöissä sekä yksilöohjauksena että ryhmäohjauksena. Lastentarhanopettajalta odotetaan myös varhaiskasvatussuunnitelmien ja esiopetuksen opetussuunnitelmien laadintaan liittyvää osaamista. sekä varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen jatkumon ylläpitämiseen ja kehittämiseen liittyvää osaamista. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 34.)

Lapsen kehityksen tuntemiseen liittyvä osaamisalue

Lastentarhanopettajilla on oltava kehitys- ja oppimisprosessien tuntemusta sekä kehitystä edistävien kasvatusta ja opetusikäntöjen rakentamiseen ja kehittämiseen liittyvää osaamista. Lastentarhanopettajilla on oltava myös erityispedagogisen alueen osaamista. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 34.)

Asiantuntijuuden ja työn kehittämiseen liittyvä osaamisalue

Lastentarhanopettajilta odotetaan varhaiskasvatustyön teoreettista hallintaa ja tutkivaa työtöetta. Heidän on kyettävä analyttisyyteen ja oman työn perusteiden argumentointiin. Kasvatukseen ja opetukseen liittyvä käsiteistö on hallittava ja sitä on pyrittävä kehittämään. Myös alan kotimaisen ja ulkomaisen tutkimuksen ja muun kehittämistoiminnan seuraamista ja siihen osallistumista odotetaan. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan seurauksena syntyneitä tuloksia on myös pystyttävä hyödyntämään omassa työssään. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 34.)

5.2 Lastentarhanopettajan työtehtävät

5.2.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Sosiaali- ja terveysalan kehittämiskeskus (Stakes) on laatinut Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (VASU) yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön, opetusministeriön ja opetushallituksen sekä Kuntaliiton ja muiden asiantuntijatahojen kanssa (Varttua 2009). Sen tarkoituksena on ohjata valtakunnallisesti varhaiskasvatuksen sisältöä, laatua ja kuntien varhaiskasvatussuunnitelmien laatimista (Stakes 2005, 8).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa ei erikseen määritellä lastentarhanopettajan tehtäviä, vaan siinä puhutaan yleisesti moniammatillisen kasvattajayhteisön tehtävistä varhaiskasvatuksessa. ”Moniammatillisen kasvattajayhteisön tehtävänä on mm. suunnitella toimintaa ja rakentaa ympäristö, jossa näkyvät sekä lapsille ominaisin tapa toimia että sisällölliset orientaatiot.” Kasvattajilla tulee olla näkemys hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta, joka ohjaa kasvattajien toimintaa. (Stakes 2005, 13.) Sisällölliset orientaatiot muodostavat kasvattajayhteisölle ”kehyksen siitä, millaisia kokemuksia, tilanteita ja ympäristöjä kasvattajien tulee etsiä, muokata ja tarjota lasten ja lapsiryhmien toimintaa ja oppimista varten”. Näistä sisällöllisistä orientaatioista muodostuu varhaiskasvatuksen keskeinen sisältö. (Stakes 2005, 21.)

Orientaation käsitteellä tarkoitetaan sitä, että kyseessä ei ole ”oppiaineiden sisältöjen opiskelu, vaan sellaisten välineiden ja valmiuksien hankinnan aloittaminen, joiden avulla lapsi vähitellen pystyy perehtymään, ymmärtämään ja kokemaan ympäröivän maailman monimuotoisia ilmiöitä”. Orientaation käsitteellä tarkoitetaan myös sitä, että niihin kuuluvien sisältöjen valinta ja muokkaaminen ovat ympäristö- ja tilansidonnoisia. Näin ollen kasvattajayhteisöllä on oltava tietämystä lasten kehitysvaiheista ja – tarpeista ja muokattava orientaatioiden sisältö lapsiryhmälle ja toimintaympäristöön sopivaksi. (Stakes 2005, 20-21.)

5.2.2 Kuopion kaupungin päivähoiton varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta tehdyssä Kuopion kaupungin päi-

vähoidon varhaiskasvatussuunnitelmassa (2008) on määritelty lastentarhanopettajan asiantuntijatehtäviksi

- vastata lapsiryhmän hoidon ja kasvatuksen pedagogisesta toteutuksesta
- toimia kasvattajatiimin johtajana
- vastata ryhmän toiminnan suunnittelusta, toteutuksesta, arvioinnista ja kehittamisestä
- vastata kasvatuskumppanuuden toteutumisesta
- vastata oman ryhmänsä osalta moniammatillisen yhteistyön toteuttamisesta
- osallistua päivähoiton kehittämiseen tuomalla siihen pedagogisen asiantuntemuksen

Kuopion kaupungin päivähoiton varhaiskasvatussuunnitelmassa esitetään lastentarhanopettajan asiantuntijatehtävät aika yleisluonteisesti, erittelemättä tarkemmin lastentarhanopettajan työssään tarvitsemien teoreettisten tietojen ja käytännön taitojen sisältöjä. Jos halutaan tarkemmin tarkastella lastentarhanopettajan tarvitseman osaamisen sisältöä, voidaan osaamistarpeita peilata lastentarhanopettajan koulutuksen sisältöön (ks. kohta 4.2), lakiin lasten päivähoidosta, valtioneuvoston asetukseen yliopistojen tutkinnoista sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määriteltyihin varhaiskasvatuksen sisällöllisiin orientaatioihin ja varhaiskasvatuksen kasvatuspäämääriin ja niiden myötä kasvattajayhteisön osaamiselle asetettuihin odotuksiin.

5.2.3 Sosiaali- ja terveysministeriön suositukset

Sosiaali- ja terveysministeriö (2007) on laaja-alaisessa asiantuntijaryhmässään valmistellut suositukset sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön tehtävärakenteista. Suositusten perustana on laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista, joka tuli voimaan 1.8.2005. Suositusten tarkoituksena on selkiyttää sosiaalihuollon keskeisten ammattiryhmien työnjakoa ja muuttaa sosiaalialan tehtävärakennetta vastaamaan entistä paremmin asiakkaiden tarpeisiin sekä hyödyntää täysimääräisesti sosiaalialan uudistuneen koulutuksen tuottamaa osaamista. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 3.)

Sosiaali- ja terveysministeriön (2007) mukaan lastentarhanopettajan tehtävänä on toiminnan suunnittelusta, toteuttamisesta, arvioinnista ja kehittämisestä vastaaminen. Lastentarhanopettajan tehtävissä painottuvat erityisesti opetukseen ja pedagogiikkaan liittyvät tehtävät, lapsiryhmien ohjaaminen, kotikasvatuksen tukeminen, psykososiaalinen työ sekä erityistä tukea ja hoitoa tarvitsevien lasten hoidon ja tuen varmistaminen. Lastentarhanopettaja tekee päivittäin kasvatukseen, opetukseen ja hoitoon liittyviä tehtäviä sekä näitä tukevaa työtä, kuten suunnittelua ja kehittämistä sekä yhteistyötä perheiden ja muiden tahojen kanssa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 45.)

Lastentarhanopettajan työtehtäviä määriteltäessä pitäisi huomioida, että ammattikorkeakoulutuksen ja yliopistokoulutuksen saaneet lastentarhanopettajat ovat opiskelleet eri tavoin painottuneissa koulutusohjelmissä, minkä takia lastentarhanopettajan kelpoisuuden omaavien sosionomien (AMK) ja kasvatustieteen kandidaattien erilaisten koulutusten tuottama erityinen osaaminen pitäisi hyödyntää varhaiskasvatuksessa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 45.)

6 TUTKIMUKSET KUVASTAMASSA SOSIONOMIN

OSAAMISPROFIILIA

Aiemmin tehdyissä opinnäytetöissä on tutkittu sosionomikoulutuksen tuomia vahvuuksia ja heikkouksia päivähoitoon sekä teoriassa että käytännössä. On tutkittu sosionomikoulutuksen rakennetta ja sisältöä sekä tehty haastatteluja sosionomikoulutuksen ja lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneille lastentarhanopettajille ja päiväkodinjohtajille. Kuitenkaan havaintojemme mukaan aiemmin ei ole tutkittu ja vertailtu sosionomikoulutuksen ja lastentarhanopettajakoulutuksen eroja teoriassa, eikä tehty kyselyjä sosionomikoulutuksen ja lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneille lastentarhanopettajille siitä, millaisia valmiuksia he ovat omasta mielestään saaneet koulutuksistaan lastentarhanopettajan työhön. Myöskään Kuopion päivähoidon alueella ei ole aiemmin tehty samantapaisia tutkimuksia.

Siinä mielessä tutkimuksemme on hyödyllinen ja uutta tutkimustietoa antava, sillä tekemämme tutkimus antaa samalla kertaa tietoa kahdesta eri koulutuksesta, jolloin tutkimustuloksia voidaan hyödyntää sekä sosionomikoulutuksen että lastentarhanopet-

tajakoulutuksen kehittämiseen. Uskomme tutkimuksestamme olevan hyötyä myös Kuopion päivähoidolle, koska Kuopion päivähoidon johtohenkilöt voivat tutkimustulostemme perusteella esimerkiksi tarjota sopivaa täydennyskoulutusta työntekijöilleen.

Seuraavissa kappaleissa on kerrottu tarkemmin opinnäytetyömme aiheeseen liittyvistä aiemmista tutkimuksista. Ensin on esitelty Eeva Tastin kasvatustieteellisen lisensiaatintyön tutkimustulokset ja tämän jälkeen on esitelty ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden tutkimustulokset. Osa esitellyistä opinnäytetöistä pohjautuu Eeva Tastin kasvatustieteellisen lisensiaatintyön tutkimustuloksille.

6.1 Sosionomin osaamisprofiili varhaiskasvatuksessa

Eeva Tast (2003) on Tampereen yliopistossa tekemässään kasvatustieteellisessä lisensiaatintyössään tutkinut sosionomin (AMK) osaamisprofiilia varhaiskasvatuksessa ammattikorkeakoulun opettajien näkemänä. Tutkimus on kaksiosainen ja lisensiaatintyö muodostaa sen ensimmäisen osan. Tutkimuksen ensimmäisessä osassa sosionomin osaamisprofiilia varhaiskasvatuksessa on siis tarkasteltu ammattikorkeakoulun opettajien näkökulmasta katsottuna. Tutkimuksen toisessa osassa sosionomin osaamisprofiilia on tarkasteltu varhaiskasvatusta toteuttavien sosiaalialan työyhteisöjen sekä sosionomiopiskelijoiden näkökulmasta. Tutkimuksen toiseen vaiheeseen osallistujat ovat Hämeen ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoiden varhaiskasvatuksen käytännön harjoittelupaikkojen ohjaajia ja työyhteisöjä sekä Hämeen ammattikorkeakoulun, vuosien 1999 - 2003 sosionomiopiskelijoita, jotka pohtivat sosionomin osaamisprofiilia omien oppimistehtävien kautta. Perusteluna tutkimuksen rajautumiselle Hämeen ammattikorkeakoulun opiskelijoihin on ammattikorkeakoulujen seutukunnalliseen kehittämiseen kytkeytyvä profiloituminen, joka ei tee opetussuunnitelmista yhdenmukaisia ja siinä mielessä ammatillisen kehittymisen tavoitteista vertailukelpoisia. (Tast 2003, 43-48.)

Tähän mennessä tutkimuksen ensimmäisestä osasta on valmistunut tutkimusraportti. Tutkimuksen ensimmäisen osan tavoitteena oli selvittää, miten ammattikorkeakoulut itse määrittelevät ja näkevät sosionomin (AMK) erityisosaamisen ja asiantuntijuuden profiilin varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksen piiriin kuuluivat ammattikorkeakoulujen varhaiskasvatuksen verkostoon kuuluvien sosiaalialan koulutusohjelmien edustajat, yksi jokaisesta oppilaitoksesta. Ammattikorkeakoulujen varhaiskasvatuksen verkos-

tossa oli tutkimuksen tekohetkellä jäseniä kaksikymmentäyksi (21). (Tast 2002, 43.) Seuraavat tutkimustulokset kuvaavat tutkimuksen ensimmäisen osan tuloksia. Tutkimuksen toisen osan tutkimusraportti ei ole vielä ilmestynyt.

”Sosionomin ydinosaamista on yhteiskunnallinen orientoituminen sekä reflektiivisessä tiedonmuodostuksessa että sosiaalisen todellisuuden tutkimisessa. Se tuottaa sosiaalisen syvää ymmärtämistä sekä toiminnallista ja menetelmällistä sosiaalialan osaamista erilaisissa toimintaympäristöissä. Tämä ydinosaaminen on lähtökohta myös varhaiskasvatuksen kentällä toimittaessa.” (Tast 2003, 111.)

Tast (2003, 111) on luokitellut tutkimustuloksensa viiteen eri sosionomin osaamisalueeseen varhaiskasvatuksessa. Nämä osaamisalueiden tiedot ja taidot sosionomiopiskelija hankkii silloin, kun hän valitsee opintojensa suuntautumisvaihtoehdoksi varhaiskasvatuksen. Sosionomin viisi osaamisaluetta varhaiskasvatuksessa ovat:

1. Teoreettisesti perusteltu ammatillinen asiantuntijuus

Tiivistetysti sanoen sosionomin (AMK) osaamisprofiili ja siihen liittyvä ammatillinen työorientaatio varhaiskasvatuksessa nähdään perustuvan seuraaviin teoreettisiin lähtökohtiin:

- **Ekologiseen ja ekokulttuuriseen teoriaan**
- **Sosio-konstruktionistiseen ja konstruktiiiviseen oppimiskäsitykseen**
- **Sosiaalipedagogiseen ja sosiokulttuuriseen lähestymistapaan**

Ekologisessa ja ekokulttuurisessa teoriassa lapsuutta määritellään yhteydessä perheeseen, perheen vaiheisiin ja perhekulttuuriin. Lapsen kasvu ja kehitys sitoutuu siihen ympäristöön ja kulttuuriin, jossa lapsi elää ja toimii. Arjen merkitys on keskeinen, sillä aikuisten arjen tapahtumat välittyvät aina enemmän tai vähemmän suoraan myös lapsen elämään. (Tast 2003, 112.)

Sosio-konstruktionistisessa oppimiskäsityksessä korostetaan tiedon rakentumista sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Siten ihmisten välistä vuorovaikutusta sekä vuorovaiku-

tuksen ja yhteistoiminnallisuuden kautta oppimista korostetaan. ”Lasten keskinäisen vertaisryhmissä tapahtuvan vuorovaikutuksen merkitys yksilön kehitykselle nähdään tärkeänä.” Konstruktivisen oppimiskäsityksen pohjalta sosionomi ymmärtää, että oppiminen nähdään aktiivisena, konstruktivisena, kumulatiivisena ja päämääräsuuntautuneena prosessina, jossa korostuu itsenäinen ongelmanratkaisu. Tällöin varhaiskasvatuksen kehitys- ja oppimisympäristöjen tulee olla monipuolisia sekä lapsen aktiivisen ja omaehtoisen toiminnan mahdollistavia. (Tast 2003, 112-113.)

Sosiaalipedagogisesti painottunut ihmiskäsitys arvostaa ihmistä omana persoonanaan, subjektina, joka osallisuudellaan pystyy vaikuttamaan itseä koskevaan päätöksentekoon. ”Sosiaalipedagogisen ajattelun, erityisesti sosiokulttuurisen innostamisen mukaan ihmisen uskotaan omaavaan kaikki ne mahdollisuudet, joita yksilön parhaaseen mahdolliseen kehitykseen tarvitaan. Yksilön ja yhteisön välisestä suhteesta riippuu, kuinka hyvin mahdollisuudet saadaan käyttöön.” Siksi varhaiskasvatuksen työntekijän suhtautuminen lasta ja hänen perhettään kohtaan tulee olla heitä arvostavaa, todellista kasvatuskumppanuutta, jotta lapsi saisi parhaat mahdollisuudet kasvaa ja kehittyä. Sosionomi osaa kuunnella lasta ja lapsen perhettä sekä ottaa huomioon heidän mielipiteensä perhettä koskevia asioita ratkaistaessa. Sosionomi osaa myös voimaannuttaa ja valtaistaa heikon elämänhallinnan tilanteessa olevia perheitä sekä kulkea perheen rinnalla tukemassa heidän selviytymistään vaikeissa elämäntilanteissa. (Tast 2003, 113-114.)

2. Kasvun tukemisen ja ohjaamisen taidot sekä yhteisöllinen osaaminen

Sosionomin (AMK) perusosaamiseen varhaiskasvatuksessa sisältyy tieto lapsen kasvun ja kehityksen tekijöistä sekä tieto varhaiskasvatuksen tavoitteista, menetelmistä ja sisältöalueista. Lisäksi perusosaamiseen kuuluu teoreettisen tiedon ja käytännön toiminnan kautta hankittu taito lapsi- ja aikuisryhmien ohjaamisessa sekä toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa eri-ikäisten lasten ja aikuisten parissa silloin, kun erityisalueeksi valitaan varhaiskasvatus. Tällöin sosionomilla on taidot päivähoidon ja muiden varhaiskasvatuksen toimintaympäristöjen kasvatustehtävän suunnittelemiseen, toteuttamiseen ja arviointiin. **Sosionomin (AMK) erityisosaamiseen ja asiantuntijuuteen** sisältyy aikuisten, vanhempien ja perheiden kohtaamisen, ohjaamisen ja tukemisen taidot. Yhteisöllisen osaamisen osalta sosionomilla on laaja-alainen sosiokulttuurinen ymmärrys, taidot erilaisten yhteisöjen vuorovaikutukselliseen ja avoi-

meen kohtaamiseen sekä valmiudet tehdä yhteisöllistä ja osallistavaa työtä, jolla edistetään aidon yhteisön kasvua. (Tast 2003, 114-115.)

3. Perhetyön, lastensuojelun sekä erityiskasvatuksen osaaminen

”**Sosionomin (AMK) erityisosaamisena** painottuu selkeästi perheiden kanssa tehtävän työn asiantuntijuus varhaiskasvatuksen toimintaympäristöissä.” Sosionomi pystyy tarkastelemaan ja ymmärtämään perhetilanteita yhteiskunnallisessa ja yhteisöllisessä kontekstissa. ”Sosionomi ymmärtää sosiokulttuuristen tekijöiden, kuten perheen arvojen ja elämäntavan, perheen roolien ja perhekulttuurin merkityksen ja yhteyden laajempiin yhteiskunnallisiin ja kulttuurisiin tekijöihin perheen arjessa. Sosionomin perhetyön erityisosaamiseen kuuluvat myös perheen ongelmien tunnistamisen ja arvioimisen taidot.” Sosionomi ymmärtää sosiaalisten ongelmien syntyä ja ylisukupolvista luonnetta sekä ihmisiä syrjäyttäviä mekanismeja yhteiskunnallisessa kontekstissa. (Tast 2003, 115-116.)

Sosionomi toimii perhelähtöisesti ja pyrkii löytämään ratkaisuja, jotka osallistavat ja voimaannuttavat perheitä kykeneväisiksi ratkaisemaan itse ongelmiaan ja rakentamaan elämäänsä paremmaksi. Sosionomilla on kykyä ennaltaehkäisevään huolen puheeksi ottamiseen ja kasvatukselliseen väliintuloon, mutta myös kykyä asettua ammatilliseksi rinnalle kulkijaksi tukemaan perheen sosiaalista selviytymistä ja kuntoutumista. (Tast 2003, 116.)

Sosionomilla on lastensuojelun perustaidot sekä eettinen ja ihmistä kunnioittava lähestymistapa tukemassa ennaltaehkäisevää ja kuntouttavaa toimintaa perheiden kanssa tehtävässä työssä. Hän ymmärtää sosiaalisten verkostojen merkityksen ja osaa innostaa perheitä omien sosiaalisten verkostojen aktivoimiseen ja rakentamiseen. (Tast 2002, 116.)

Sosionomiopinnot voivat sisältää myös muita merkittäviä erityisosaamisen alueita, kuten, erityiskasvatuksen, vammaistyön, päihdetyön, preventiivisen mielenterveys-työn tai monikulttuurisen työn opintoja, joita voi käyttää hyväksi perheiden kanssa tehtävässä työssä. Lisäksi sosionomilla on käytössään pedagogisten menetelmien ohella erilaisia luovia ja toiminnallisia menetelmiä, kuten elämys- ja seikkailupedago-

giikkaa, toimintakokemusmenetelmiä sekä ryhmän toimintaan liittyviä analyysi- ja ohjausmenetelmiä. (Tast 2003, 117.)

4. Sosiaalipalvelujärjestelmän tuntemus ja palveluohjauksen osaaminen

Sosionomin (AMK) erityisasiantuntijuutta on laaja sosiaali- ja terveystalvveluiden tuntemus, johon liittyy sosiaalilainsäädännön ja sen soveltamisperiaatteiden tuntemus. Varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä tärkeää on lasta ja perhettä tukevan palvelujärjestelmän tuntemus, joka mahdollistaa palveluohjauksen tehtävissä toimimisen ja perheiden ohjaamisen tarpeenmukaisten palvelujen piiriin. Sosionomi osaa käyttää julkisia palveluja resurssina, mutta ymmärtää myös kolmannen sektorin yhteistyömahdollisuudet, ja osaa rakentaa vastavuoroista kumppanuutta eri tahojen välille. Sosionomi ymmärtää myös paikallisyhteisöllisyyden ja ihmisten omaehtoiset resurssit arvokkaiksi yhteisöllisyyttä rakentaviksi elementeiksi ja osaa suunnitella, rakentaa ja räätälöidä lasta ja perhettä tukevia palvelu- ja työmuotoja. Palveluohjauksen taidot nähdään merkittävinä perheiden kanssa tehtävässä työssä sekä ennaltaehkäisevän lastensuojelun, päihdetyön ja preventiivisen mielenterveystyön näkökulmasta. (Tast 2003, 117.)

5. Moniammatillisen yhteistyön sekä johtamisen ja kehittämisen osaaminen

Vahvana alueena **sosionomin (AMK) erityisasiantuntijuuteen** nähdään kuuluvan tiimi- ja verkostotyön sekä moniammatillisen yhteistyön osaaminen. Tähän osaamiseen sosionomi saa valmiuksia jo koulutuksestaan, toimiessaan moniammatillisissa projektiopinnoissa työelämän kehittämistehtävissä ja osallistumalla tiimityöskentelyyn monissa eri yhteyksissä. Sosionomit harjaantuvat myös tiimin toiminnan arvioimiseen ja yhteistoiminnalliseen oppimiseen sekä työn tutkimiseen ja kehittämiseen opinnoissaan. Verkostotyön periaatteita ja työvälineitä sosionomit oppivat sekä teorian että käytännön kautta. (Tast 2003, 118.)

Sosionomin erityisosaamiseen nähdään merkittävänä kuuluvan myös johtamisen ja kehittämisen osaaminen. Tähän osaamiseen sosionomi saa valmiuksia hallinnon ja esimiestyön sekä yrittäjyyden opinnoista. ”Johtajuus nähdään pedagogisena johtamisena ja ihmisten johtamisena oppivan organisaation viitekehyksessä. Erityisesti laatu-työn johtaminen, yhteistyön kehittäminen sekä osaamisen kehittäminen varhaiskasva-

tuksen erilaisissa toimintaympäristöissä ja moniammatillisissa yhteisöissä nähdään merkittävänä sosionomin erityisosaamisen alueena.” (Tast 2003, 118.)

6.2 Ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöt sosionomin osaamisprofiilista

Sanna Lehtonen (2008) Diakonia ammattikorkeakoulusta on opinnäytetyössään tutkinut sitä, miten Eeva Tastin tutkimuksessaan muodostamat sosionomin (AMK) viisi ammatillisen osaamisen ulottuvuutta (ks. kohta 4) näyttäytyivät päiväkodin varhaiskasvatustyön arjessa. Tutkimuksen kohteena oli neljä päiväkodin työntekijää Rauman päivähoidosta. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua.

Tutkimustulosten perusteella useimmat sosionomin (AMK) osaamisalueista näyttäytyivät varsin vahvasti päiväkodin arjessa. Sosionomin (AMK) osaamisalueista päällimmäisenä nousi esiin perhetyön ja lastensuojelun osaaminen. Vähiten sosionomin (AMK) osaamisalueista päiväkodin arjessa esiintyi sosiaalipalvelujärjestelmän tuntemus ja palveluohjauksen osaaminen.

Metropolia ammattikorkeakoulun opiskelija Johanna Hämäläinen (2008) on tutkinut opinnäytetyössään päiväkodin johtajien näkemyksiä eri koulutustaustaisten lastentarhanopettajien osaamisesta ja osaamisen hyödyntämisestä päiväkodeissa. Aineisto oli kerätty puolistrukturoidulla teemahaastattelulla kuudelta päiväkodin johtajalta.

Tutkimustuloksina selvisi, että johtajat havaitsivat eri koulutustaustaisilla lastentarhanopettajilla erilaisia vahvuuksia ja erilaista työorientaatiota. Kasvatustieteen kandidaattien vahvuuksissa korostuivat pedagoginen osaaminen, sosionomien vahvuuksissa yhteistyö perheiden ja verkostojen kanssa. Aineistosta selvisi myös, että lastentarhanopettajien eri koulutusten tuottamaa osaamista ei päiväkodeissa juuri hyödynnetty.

Maiju Saikkonen (2007) Jyväskylän ammattikorkeakoulusta on opinnäytetyössään tutkinut sosionomin (AMK) osaamista varhaiskasvatustyössä päiväkodissa viidellä eri osaamisen alueella päiväkodin esimiesten näkökulmasta katsottuna. Aineisto kerättiin teemahaastattelulla kuudelta päiväkodin esimieheltä.

Tutkimustuloksista kävi ilmi, että esimiesten näkökulmasta sosionomin (AMK) osaaminen varhaiskasvatustyössä on laaja-alaista ja monipuolista. Sosionomeilla (AMK)

on esimiesten mukaan hyvät valmiudet koulutuksensa puolesta lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin huomioimiseen. Sosionomeilla (AMK) on tutkimuksen mukaan yhteiskunnallinen työote ja he ymmärtävät lapsen elämänpiiriin liittyvien tekijöiden vaikutukset lapsen elämässä. Tutkimukseen osallistuneiden esimiesten näkökulmasta sosionomien (AMK) osaaminen oli myös hyvin yhtenäistä aikaisempien tutkimusten mukaisten varhaiskasvatustyön jäsenysten kanssa. (Saikkonen 2007, tiivistelmä.)

Antti Kärkkäinen (2005) on Laurea-ammattikorkeakoulussa tekemässään opinnäyte työssään tutkinut päiväkotityössä työskentelevien sosionomien (AMK) näkemyksiä heidän ammatillisista vahvuuksistaan ja niiden hyödyntämisestä työyhteisöissä. Kärkkäinen haastatteli viittä Vantaan Tikkurilan alueen päiväkodeissa työskentelevää sosionomia (AMK). Sosionomeista (AMK) kaikki työskentelivät lastentarhanopettajan tehtävissä, yksi sen lisäksi johtajana. Haastatteluaineiston keräämiseen käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua ja aineiston analysointimenetelmänä käytettiin pääosin sisällönanalyysejä.

Tulokset osoittivat sosionomien (AMK) ammatillisten vahvuuksien jakautuvan laajasti päiväkotityön eri osa-alueille. Ammatillisia vahvuuksia koettiin olevan pääosin perhe- ja asiakaskeskeiseen työhön, toiminnallisuuteen, ryhmänohjaustaitoihin sekä tiimityöskentelyyn liittyen. Sosionomit (AMK) kokivat, että heidän ammatillisia vahvuuksiaan hyödynnetään työyhteisöissään hyvin. Edistävänä tekijänä ammattitaidon hyödyntämiselle koettiin työkaverit sekä hyvä ilmapiiri. Tulokset osoittivat sosionomien (AMK) olevan pääsääntöisesti tyytyväisiä sosiaalialan ammattikorkeakoulutukseen työelämän näkökulmasta. Koulutuksen koettiin tuoneen laajan kokonaiskuvan sosiaalialasta ja kasvatuksesta. Koulutuksen heikkoudeksi koettiin varhaiskasvatuksen opinnoissa teoreettisen tiedon sekä konkreettisten kasvatustekniikoiden niukkuus.

Katariina Mäki-Kokkila (2002) Laurea-ammattikorkeakoulusta on tutkinut opinnäyte työssään lastentarhanopettajana työskentelevien sosionomien käsityksiä lastentarhanopettajan työstä ja sen osa-alueista, sosionomikoulutuksen antamista valmiuksista lastentarhanopettajan työhön sekä sitä, miten sosiaalialan ammattikorkeakoulutusta tulisi kehittää vastaamaan paremmin lastentarhanopettajan osaamisvaatimuksia. Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisesti, lähestymistapana fenomenografia. Tutkimusaineisto kerättiin teemahaastattelulla viideltä lastentarhanopettajan tehtävässä toimivalta sosionomilta (AMK).

Tutkimustuloksista selvisi, että lastentarhanopettajan tehtäväksi päiväkotityössä nähtiin "päävastuunkantajana" toimiminen lastentarhanopettajuuden luoman tradition tavoin. Työhön kuuluvista osa-alueista korostettiin vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä sekä suunnittelua. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen koettiin antaneen valmiuksia erilaisten perheiden kohtaamiseen sekä sosiaalipalvelujärjestelmän tuntemukseen. Lastentarhanopettajan työn näkökulmasta koulutukseen toivottiin lisää pedagogiikkaan sekä didaktiikkaan painottuvia opintoja. Erityisvastuualueita ei koulutuksen johdosta koettu työssä olevan, silti oma rooli koettiin rikastuttavana lisänä päiväkodin moniammatillisessa työyhteisössä. Tulosten perusteella voidaankin tehdä se johtopäätös, että sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen tuottama osaaminen jää lastentarhanopettajan tehtävissä toimittaessa jossain määrin pimentoon sekä hyödyntämättä. Päiväkotityön laadun kehittämisessä tarvittaisiin siis myös sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksesta saadun osaamisen parempaa tiedostamista sekä hyödyntämistä kyseisessä työssä.

6.3 Yhteenveto osaamisprofiilien tarkastelusta

Eeva Tastin (2003) lisensiaatintutkimuksen tuloksena muodostui sosionomin (AMK) osaamisprofiili varhaiskasvatuksessa ammattikorkeakoulun opettajien näkemänä. Sanna Lehtosen (2008) opinnäytetyö pohjautui Eeva Tastin tutkimukseen ja Lehtosen opinnäytetyön tutkimustulokset olivat samansuuntaiset Eeva Tastin tutkimustulosten kanssa. Erityisesti Lehtosen tutkimustuloksissa painottui perhetyön ja lastensuojelun osaaminen. Myös Maiju Saikkonen (2007) vertaili tutkimuksensa tuloksia Eeva Tastin (2003) tutkimustuloksiin. Saikkosen (2007, 68) tutkimuksessa vahvoiksi sosionomin (AMK) osaamisalueiksi nousivat Tastin (2003) määrittelemät perhetyön ja lastensuojelun osaaminen sekä moniammatillisen yhteistyön ja johtamisen ja työn kehittämisen osaaminen. Myös kaikissa muissa edellä mainittujen opinnäytetöiden tutkimustuloksissa nousi esiin sosionomin (AMK) perhetyön osaaminen päiväkotityössä.

Edellä mainituissa opinnäytetöissä, jotka eivät pohjautuneet Eeva Tastin tutkimukseen, tehtiin tutkimustulosten perusteella monia samansuuntaisia johtopäätöksiä, mutta myös eroavaisuuksia löytyi. Hämäläisen (2008) ja Mäki-Kokkilan (2002) opinnäytetöiden tutkimustulokset olivat yhteneväisiä siltä osin, että sosionomien vahvuudeksi havaittiin yhteistyö perheiden kanssa, mutta sosionomikoulutuksen tuottamaa osaa-

mista ei osattu täysin hyödyntää päiväkodeissa. Kärkkäisen (2005) opinnäytetyön tutkimustuloksissa sosionomit taas kokivat, että heidän ammatillisia valmiuksiaan hyödynnetään työyhteisöissä hyvin.

Kärkkäisen (2005) ja Mäki-Kokkilan (2002) tutkimustulokset taas olivat samoilla linjoilla siltä osin, että Kärkkäisen (2002) tutkimustuloksissa sosionomikoulutuksen heikkoudeksi koettiin varhaiskasvatuksen opintojen teoreettisen tiedon ja konkreettisten kasvatukseen keinojen niukkuus ja Mäki-Kokkilan (2002) tutkimustuloksissa toivottiin sosionomikoulutukseen lisää pedagogiikkaan ja didaktiikkaan painottuvia opintoja.

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

7.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimusongelmat

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää sosionomikoulutuksen sekä lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneiden lastentarhanopettajana työskentelevien henkilöiden näkemyksiä koulutuksensa antamista valmiuksista työskennellä lastentarhanopettajana. Haluamme tutkia, millaisia vahvuuksia kyseiset koulutukset antavat lastentarhanopettajan työhön sekä millaisia mahdollisia heikkouksia tai puutteita koulutussisällöissä on työntekijöiden mielestä.

Päättökysymyksiksi olemme määritelleet seuraavan kysymyksen:

Antaako sosionomikoulutus ja lastentarhanopettajakoulutus lastentarhanopettajina työskentelevien henkilöiden mielestä riittävät valmiudet toimia lastentarhanopettajana?

Lisäksi määrittelimme alatutkimusongelmiksi seuraavat kysymykset:

Mitä vahvuuksia sosionomi- ja lastentarhanopettajakoulutukset antavat lastentarhanopettajan työhön vastaajien mielestä ja mitä heikkouksia tai puutteita koulutuksessa on?

Miten sosionomikoulutusta ja lastentarhanopettajakoulutusta voisi kehittää?

7.2 Tutkimuskohde

Tutkimuskohteena olivat kaikki Kuopion kaupungin päiväkodeissa työskentelevät lastentarhanopettajat, jotka olivat suorittaneet sosionomikoulutuksen sekä sosionomien määrää vastaava luku lastentarhanopettajakoulutuksen / kasvatustieteiden kandidaatin tutkinnon suorittaneita lastentarhanopettajia. Tutkimuskohteen valintaan vaikutti se, että toinen opinnäytetyöntekijöistä asuu Kuopiossa ja on ollut työharjoittelussa Kuopion kaupungin päiväkodeissa. Tämän takia opinnäytetyön kyselyn lähettäminen Kuopion kaupungin päiväkoteihin tuntui luonnolliselta valinnalta. Halusimme saada tietää, millaisia valmiuksia Kuopion kaupungin päiväkodeissa työskentelevät lastentarhanopettajat olivat omasta mielestään saaneet suorittamastaan koulutuksesta.

Tutkimuskohteen valintaan vaikutti myös alustavan kyselyn tulos Kuopion kaupungin päiväkodeissa työskentelevien sosionomien määrästä. Kuopion kaupungin alueella toimii 40 kunnallista päiväkotia. Alustavaan kyselyyn vastasi kuitenkin vain 20 päiväkotia, joiden mukaan niissä työskenteli sillä hetkellä yhteensä 24 sosionomia. Tämä vaikutti mielestämme riittävältä määrältä tutkimuksen suorittamista ajatellen ja päätimme sen perusteella suorittaa kyselyn Kuopiossa.

7.3 Tutkimusjoukon valinta

Tutkimusjoukko valikoitui seuraavasti. Lähetimme kyselylomakkeet kaikille Kuopion kaupungin päiväkotien johtajille päivähoidon henkilöstösihteerin välityksellä. Päiväkotien johtajille annoimme ohjeeksi jakaa kyselylomakkeen kaikille päiväkodeissa lastentarhanopettajana työskenteleville sosionomeille sekä sosionomien määrää vastaavalle joukolle lastentarhanopettajia, jotka ovat suorittaneet lastentarhanopettajakoulutuksen / kasvatustieteiden kandidaatin tutkinnon. Esimerkiksi, jos päiväkodissa ei työskennellyt yhtään sosionomia, silloin tutkimukseen ei osallistunut yhtään henkilöä kyseisestä päiväkodista. Jos päiväkodissa taas työskenteli kaksi sosionomia, tutkimukseen osallistui kahden sosionomin lisäksi myös kaksi lastentarhanopettajakoulutus/kasvatustieteiden kandidaatin tutkinto -taustaista lastentarhanopettajaa. Tällä tavalla

la halusimme saada tutkimusjoukkoon mukaan yhtä paljon sosionomeja ja lastentarhanopettajakoulutustaustaisia lastentarhanopettajia.

7.4 Aineiston keruumenetelmä

Valitsimme aineiston keruumenetelmäksi kyselyn siitä syystä, että sen avulla voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto (Hirsjärvi ym. 2007, 130). Laatimassamme kyselylomakkeessa oli sekä avoimia kysymyksiä että monivalintakysymyksiä. Avoimet kysymykset antavat vastaajalle mahdollisuuden sanoa, mitä hänellä on todella mielessään; ne mahdollistavat itsensä ilmaisemisen omin sanoin. Avoimet kysymykset auttavat myös monivalintatehtäviin annettujen poikkeavien vastausten tulkinnessa. (Hirsjärvi ym. 2007, 196.)

Monivalintakysymykset puolestaan sallivat vastaajien vastata samaan kysymykseen niin, että vastauksia voidaan mielekkäästi vertailla. Ne auttavat vastaajaa tunnistamaan asian ja tekevät siten vastaamisesta helpompaa. Monivalintakysymykset tuottavat vastauksia, joita voi suhteellisen helposti käsitellä ja analysoida tietokoneella. (Hirsjärvi ym. 2007, 196.)

7.5 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyömme tutkimusmenetelmänä on survey-tutkimus, jolla kerätään tietoa standardoidussa muodossa joukolta ihmisiä. Survey-tutkimuksessa tietyistä ihmisjoukosta poimitaan otos yksilöitä, jolta kerätään aineisto esimerkiksi kyselylomakkeella. Kerätyn aineiston avulla pyritään kuvailemaan, vertailemaan ja selittämään ilmiötä. (Hirsjärvi ym. 2007, 188.) Survey-tutkimusta pidetään yhtenä kvantitatiivisen tutkimuksen perinteisenä tutkimustyyppinä (Hirsjärvi, ym. 2007, 186). Opinnäytetyömme kyselylomakkeen vastausten analysointi on toteutettu sekä määrällisesti että laadullisesti. Siten opinnäytetyössämme on sekä kvantitatiivisen että kvalitatiivisen tutkimuksen piirteitä. Hirsjärven ym. (2007) mukaan kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen tutkimus ovat lähestymistapoja, joita on käytännössä vaikea tarkkarajaisesti erottaa toisistaan. Ne nähdään tutkimuksessa toisiaan täydentäviksi lähestymistavoiksi, ei kilpaileviksi suuntauksiksi.

7.6 Tutkimusaineiston käsittely ja analyysi

Tutkimustuloksien käsittelyssä olemme jakaneet vastaajat kahteen ryhmään, jotta voimme verrata näiden kahden ryhmän vastauksia keskenään ja näin vastata asettamiimme tutkimusongelmiin. Toisen ryhmän muodostavat sosionomit ja toisen ryhmän lastentarhanopettajakoulutuksen/kasvatustieteiden kandidaatin tutkinnon suorittaneet henkilöt. Ennen vuotta 1983 toteutettu lastentarhanopettajakoulutus on ollut kestoaltaan vain kaksivuotinen, kun taas nykyinen kasvatustieteiden kandidaatin tutkinto on kestoaltaan kolmevuotinen. Tutkimusaineistoomme kuuluu sekä 70-80-luvuilla kaksivuotisen tai kolmevuotisen lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneita että nykyisen kolmevuotisen yliopistotasaisen kasvatustieteiden kandidaatin tutkinnon suorittaneita lastentarhanopettajia.

Käytimme aineiston analyysimenetelmänä teemoittelua. Se on Hirsjärven ym. (2009, 224) mukaan yksi laadullisen aineiston tavallisimmista analyysitavoista. Teemoittelun avulla voidaan järjestää vastaukset suoraan tutkittavien teemojen alle ja käsitellä ne aihe kerrallaan (Eskola&Vastamäki 2001, 40-41). Lähestyimme tutkimusaineistoaamme peilaamalla kyselyn vastauksia asettamiimme tutkimusongelmiin ja muodostamalla tämän pohjalta teemoja, joiden mukaan kyselystä saadut vastaukset on luokiteltu. Kyselylomakkeemme pohjana oli viitekehyksessä kuvaillut koulutussisällöt.

7.7 Tutkimuksen luotettavuus

7.7.1 Reliabiliteetti ja validiteetti

Tutkimuksen luotettavuutta on yleensä kuvattu kahdella termillä: reliabiliteetilla ja validiteetilla (Hirsjärvi 2009, 231). Reliabiliteetilla viitataan tutkimuksen toistettavuuteen, joka on laadullisen tutkimuksen kannalta ongelmallista, koska kyseessä eivät yleensä ole mitattavat ilmiöt. Tutkimuksen luotettavuudella eli validiteetilla taas viitataan tulosten yleistettävyyteen ja mittaamisen oikeellisuuteen. (Tast 2003, 119.) Mittaamisen oikeellisuudella tarkoitetaan ”mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä sen on tarkoituskin mitata”. (Hirsjärvi 2009, 231).

Tutkimuksemme luotettavuutta voidaan mitata mm. sillä, miten tarkasti ja totuudenmukaisesti olemme kertoneet tutkimuksemme toteuttamisen kaikista vaiheista, miten selkeän kyselylomakkeen olemme onnistuneet laatimaan, jotta jokainen vastaaja ymmärtää kysymykset samalla tavalla sekä minkä verran olemme käsitelleet tutkimustuloksia oman alkuperäisen ajattelumallimme mukaisesti (Hirsjärvi 2009, 231-232).

Luvussa 9 ” Tutkimuksen toteuttaminen” olemme kertoneet yksityiskohtaisesti tutkimuksen tekemiseen liittyvistä vaiheista, jolloin opinnäytetyömme lukijat voivat saada selkeän käsityksen tutkimuksen etenemisen vaiheista. Opinnäytetyössämme on myös esitelty tutkimuksen tarkoitus, määritelty tutkimuskohde, selitetty tutkimusjoukon valikoituminen tutkimukseemme sekä kerrottu käytetystä tutkimusmenetelmästä ja tutkimusaineiston analyysimenetelmästä.

Kyselylomakkeen laatimisessa emme pyrkineet muotoilemaan sellaisia kysymyksiä, joilla johdatetaan kyselyyn vastaajia vastaamaan kysymyksiimme odottamallamme tavalla. Kuitenkin kyselyn monivalintakysymykset asetimme väittämiksi, joiden muotoutumiseen vaikuttivat sosionomikoulutuksen ja lastentarhanopettajakoulutuksen koulutussisältöjen eroavaisuuksista tekemämme havainnot. Tällöin oli mietittävä asetammeko esimerkiksi väittämän ”Päiväkodeissa ei osata käyttää hyväksi sosionomien (AMK) osaamista” edellä mainittuun muotoon vai asetammeko sen myönteiseen muotoon ”Päiväkodeissa osataan käyttää hyväksi sosionomien (AMK) osaamista”. Tällä tavalla väittämän muodolla voi mahdollisesti olla vaikutusta vastaajien näkemykseen siitä, millä tavalla heidän tulisi vastata väittämään. Emme voi kuitenkaan varmuudella sanoa sitä, olivatko kyselyyn vastanneet henkilöt tulkinneet kyselyn kysymykset jotenkin johdatteleviksi. Tutkimuksen luotettavuutta kuitenkin lisää hieman se, että kysely sisälsi monivalintakysymysten lisäksi avoimia kysymyksiä. Tällöin vastaajilla oli mahdollisuus esittää tarkemmin ja vapaammin todellisia mielipiteitään kysytyihin asioihin. Varmojakaan emme voi kuitenkaan taaskaan olla siitä, johdattelivatko kyselyssä ensimmäisenä olleet monivalintakysymykset vastaajia vastaamaan avoimiin kysymyksiin tietyllä tavalla.

7.7.2 Triangulaatio

Triangulaatiolla voidaan lisätä tutkimuksen luotettavuutta. ”Yksinkertaistaen triangulaatiolla tarkoitetaan erilaisten metodien, tutkijoiden, tiedonlähteiden tai teorioiden

yhdistämistä tutkimuksessa” (Tuomi & Sarajärvi 2009, 143). Omassa tutkimuksemme käytimme triangulaatiota oikeastaan vain kyselylomakkeen laatimisessa, sillä kysyimme osassa kysymyksistä samaa asiaa erityyppisin kysymyksin (monivalinta-kysymykset ja avoimet kysymykset). Tällöin voidaan puhua metodin sisäisestä triangulaatiosta, koska käytimme aineiston keruussa vain yhtä menetelmää, mutta kysyimme samaa asiaa erityyppisin kysymyksin (Tuomi & Sarajärvi 2009, 145).

Tutkimustulosten luotettavuutta sekä samalla koko tutkimuksen luotettavuutta voisi lisätä myös tutkijaan liittyvällä triangulaatiolla, jolla tarkoitetaan sitä, että tutkijoina toimii mahdollisimman monia henkilöitä. Tällöin myös tutkimusaineiston analyysiin voisi osallistua useita henkilöitä. Vaikka opinnäytetyömme tekemiseen osallistuikin vain kaksi henkilöä, emme kuitenkaan tutkimusaineiston käsittelyssä antaneet alkupe- räisten ajattelumalliemme ohjata tutkimustulosten muotoutumista, vaan tutkimustulos- ten raportoinnissa pyrimme totuudenmukaiseen tulosten esittämistapaan. Tutkimustu- losten luotettavuutta lisää se, että olemme esittäneet tutkimustulosten raportoinnin yhteydessä suoria lainauksia tutkittavien henkilöiden vastauksista.

7.7.3 Tutkimustulosten yleistettävyys

Tutkimustulosten yleistettävyyden kannalta taas tutkimukseen osallistuneiden henki- löiden vähäinen määrä vähentää tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimukseen tuli mu- kaan yhteensä vain yksitoista henkilöä: viisi sosionomikoulutuksen ja kuusi lastentar- hanopettajakoulutuksen suorittanutta lastentarhanopettajaa.. Tämä on liian pieni määrä siihen nähden, jos tutkimustuloksia haluttaisiin yleistää koskemaan suurempaa osaa Suomen päiväkodeissa työskenteleviä sosionomikoulutuksen ja lastentarhanopettaja- koulutuksen suorittaneita lastentarhanopettajia. Tutkimuksen tekemisen yhteydessä tiedustelimme Kuopion kaupungin päiväkodeissa työskentelevien sosionomien määrää ja saimme vastaukseksi 24 sosionomia. Tähän kyselyyn vastasi vain puolet Kuopion kaupungin päiväkodeista. Niinpä oletimme olevan mahdollista saada tutkimuksemme mukaan jopa 24 sosionomia tai enemmänkin ja saman verran lastentarhanopettajakou- lutuksen suorittaneita lastentarhanopettajia. Edellisten tietojen perusteella kyselystä palautuneiden vastausten vastausprosentiksi muodostui kuitenkin vain 22,9 %.

7.8 Opinnäytetyön prosessi

Valitsimme opinnäytetyön aiheemme keväällä 2008, minkä jälkeen tarkensimme suunnitelmiamme opinnäytetyön ideaseminaarissa ja tutkimussuunnitelmaseminaarissa. Tämän jälkeen tiedustelimme sähköpostitse päiväkotien johtajilta Kuopion kaupungin päiväkodeissa työskentelevien sosionomien määrää, koska päivähoitotoimistolla ei ollut mitään tietoa Kuopion kaupungin päiväkodeissa työskentelevien sosionomien määrästä. Tarvittavat luvat tutkimuksen toteuttamiseen pyysimme kirjallisina Kuopion kaupungin päivähoiton johtajalta Pekka Lindelliltä. Luvat saatuamme aloimme koota tutkimuksemme teoriaosuutta sekä suunnittelimme kyselylomakkeen maaliskuussa 2009.

Kyselylomakkeen laadimme tutkimuksen teoriaosuuden pohjalta. Testasimme kyselylomakkeen ennen kuin lähetimme sen tutkittaville henkilöille. Tällä tavalla huolehdimme siitä, että kyselylomakkeesta tuli sopivan pitkä ja siihen tuli ainoastaan selkeitä ja yksiselitteisiä kysymyksiä. Kyselylomakkeen testaajina toimivat osa Mikkelin ammattikorkeakoulun opettajista sekä muut yksittäiset henkilöt. Testauksen seurauksena kyselylomake saikin lopullisen muotonsa vasta kesäkuussa 2009.

Kyselyn lähetimme kesäkuussa 2009, vaikka oletimme osan päivähoitohenkilöstöstä aloittavan lomakautensa jo silloin. Halusimme kuitenkin lähettää kyselyn silloin, koska olimme jäljessä alkuperäisestä aikataulustamme. Tutkimukseen osallistuville henkilöille annoimme aikaa kyselyyn vastaamiseen noin kaksi ja puoli viikkoa. Vastauksia saimme vain yhdeksän kappaletta, joten suoritimme uusintakyselyn elokuun loppupuolella. Myös uusintakyselyyn annoimme aikaa vastata noin kaksi ja puoli viikkoa. Uusintakyselystä palautui kuitenkin vain kaksi vastausta. Harkitsimme vielä toisen uusintakyselyn lähettämistä, mutta jätimme sen lähettämättä, sillä emme uskoneet sen tuottavan sen parempaa tulosta. Tähän päätökseen vaikutti osittain myös tiukka aikataulu valmistumisajankohtaa silmällä pitäen, sillä valmistumisajankohtamme on vuoden 2009 loppupuolella. Kyselyn lähettäminen toiseen kaupunkiin olisi myös vienyt liian paljon aikaa valmistumisajankohtamme nähden.

Syyskuussa 2009 aloimme käsitellä kyselyn tuloksia ja lokakuussa 2009 saimme opinnäytetyömme valmiiksi ja esittelimme sen opinnäytetyön esittelyseminaarissa. Opinnäytetyömme tekemiseen meni kaiken kaikkiaan aikaa noin 1,5 vuotta. Ennak-

koon olimme suunnitelleet opinnäytetyön tekemisen kestävän noin vuoden verran, joten emme aivan pysyneet suunnittelemassamme aikataulussa. Aikataulusta viivästyminen vaikuttivat mm. kyselyn lähettäminen tutkimukseen osallistuville henkilöille kahteen kertaan sekä halu tehdä opinnäytetyö huolella.

8 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Opinnäytetyön kyselyyn vastasi viisi sosionomikoulutuksen suorittanutta henkilöä, neljä lastentarhanopettajakoulutuksen suorittanutta henkilöä ja kaksi kasvatustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanutta henkilöä. Kasvatustieteen kandidaatin tutkinnon suorittaneilla henkilöillä tutkintoon sisältyi lastentarhanopettajakoulutus. Kyselyyn vastasi jostain syystä myös yksi kasvatustieteiden maisteri, jonka vastaukset jätimme käsittelemättä, koska hän ei kuulunut tutkimusjoukkoon. Näin ollen tutkimukseen mukaan otettavia kyselyiden vastauksia palautui yhteensä yksitoista (11) kappaletta. Tämä oli ennalta odottamaamme lukua pienempi määrä, sillä olimme alustavassa tiedustelussa aikaisemmin kyselleet Kuopion kaupungin päiväkodeissa työskentelevien sosionomien määrää, jotta osaisimme paremmin arvioida tutkimuksen suorittamisen kannattavuutta Kuopiossa (ks. kohta 7.2).

Viidestä kyselylomakkeeseen vastanneesta sosionomista (AMK) yksi oli valmistunut sosionomiksi vuonna 2004, yksi vuonna 2005, yksi vuonna 2007 ja kaksi vuonna 2008. Kaikki viisi vastaajaa olivat iältään 20 - 29-vuotiaita. Työkokemusta heillä oli puolesta vuodesta neljään ja puoleen vuoteen.

Lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneista lastentarhanopettajista kaksi oli valmistunut vuonna 1977, yksi vuonna 1979 ja yksi vuonna 1988. Kolme näistä henkilöistä oli iältään 50 - 59-vuotiaita ja yksi 40 - 49-vuotias. Kasvatustieteen kandidaatin tutkinnon suorittaneista lastentarhanopettajista toinen oli valmistunut vuonna 2001 ja oli iältään 30 - 39-vuotias ja toinen oli valmistunut vuonna 2003 ja oli iältään 20 - 29-vuotias.

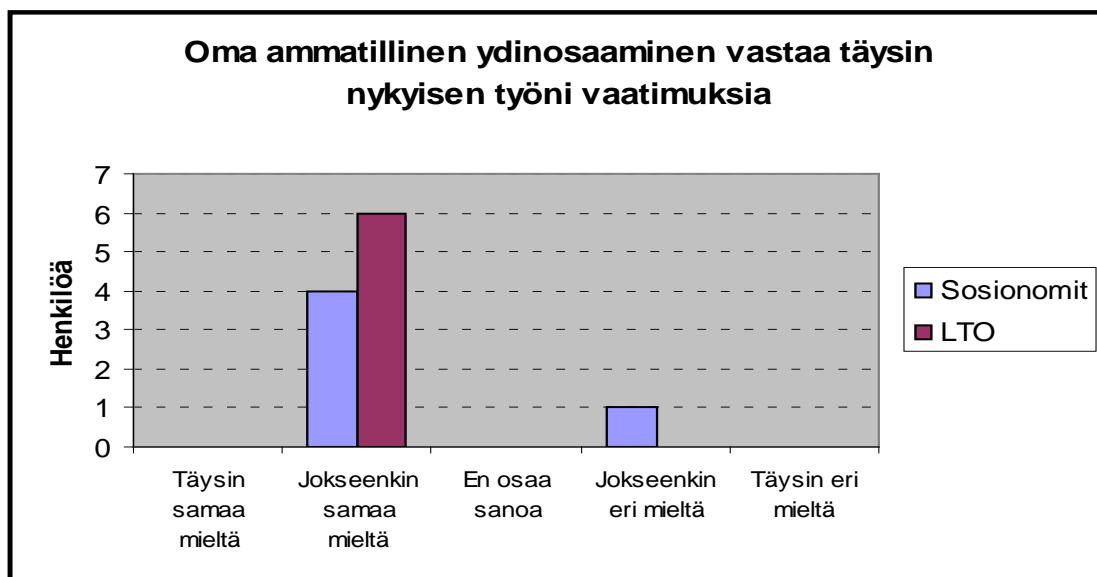
Olemme ensin esitelleet monivalintakysymysten tulokset saadaksemme yleiskäsityksen tutkittavien henkilöiden näkemyksistä suoritettun koulutuksen antamista valmiuksista. Tämän jälkeen olemme esitelleet avointen kysymysten tulokset tarkentaaksem-

me sitä, mihin tutkittavat henkilöt olivat olleet tyytyväisiä suorittamassaan koulutuksessa ja mitä opintoja he olisivat kaivanneet koulutukseen lisää. Lopuksi olemme tehneet kyselyn tuloksista yhteenvedon, jossa on esitelty kyselyn kokonaisanti ja tärkeimmät tutkimustulokset.

8.1 Monivalintakysymysten tulokset

Opinnäytetyömme kyselyn monivalintaosuus koostui kymmenestä eri väittämästä, joihin jokaiseen tuli vastata omaa mielipidettään lähinnä oleva vaihtoehto viiden eri vastausvaihtoehdon joukosta. Nämä viisi vastausvaihtoehtoa olivat täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, en osaa sanoa, jokseenkin eri mieltä ja täysin eri mieltä. Jokaisen väittämän vastauksista olemme muodostaneet kuviot, jotka havainnollistavat ja helpottavat monivalintakysymysten tulosten tarkastelemista. Olemme esitelleet ensin nämä kymmenen eri kuviota ja tämän jälkeen olemme tulosten yhteenvedon osiossa esitelleet vastauksista esiin nousseet tärkeimmät tutkimustulokset.

8.1.1

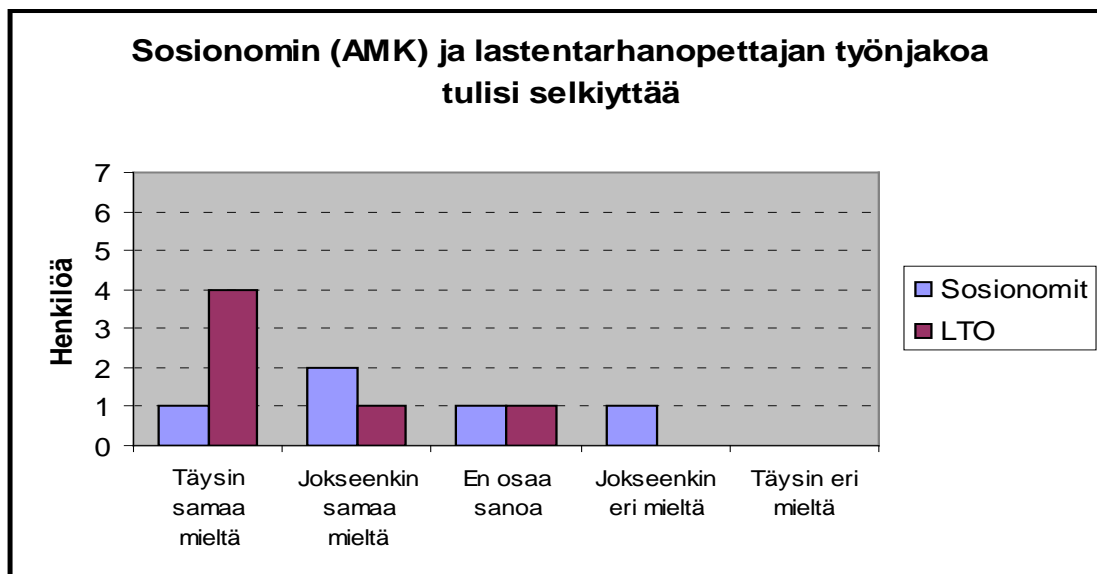

KUVIO 1. Mielipiteet oman ammatillisen ydinosaamisen vastaamisesta nykyisen työn vaatimuksiin

Kuviosta yksi on nähtävissä, että vastaajat olivat hyvin yksimielisiä mielipiteissään oman ammatillisen ydinosaamisensa vastaamisesta nykyisen työn vaatimuksiin. Sosionomeista kaikki muut paitsi yksi vastaaja olivat jokseenkin samaa mieltä oman ammatillisen ydinosaamisensa vastaamisesta täysin nykyisen työnsä vaatimuksiin.

Vain yksi sosionomeista oli jokseenkin eri mieltä väittämän kanssa. Lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneista lastentarhanopettajista taas kaikki vastaajat olivat jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa. Vastausten perusteella sekä sosionomikoulutuksen että lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneet lastentarhanopettajat tuntuivat olevan melko tyytyväisiä omaan ammatillisen ydinosaamisensa tasoon, kun sitä arvioidtiin nykyisen työn vaatimuksiin nähden.

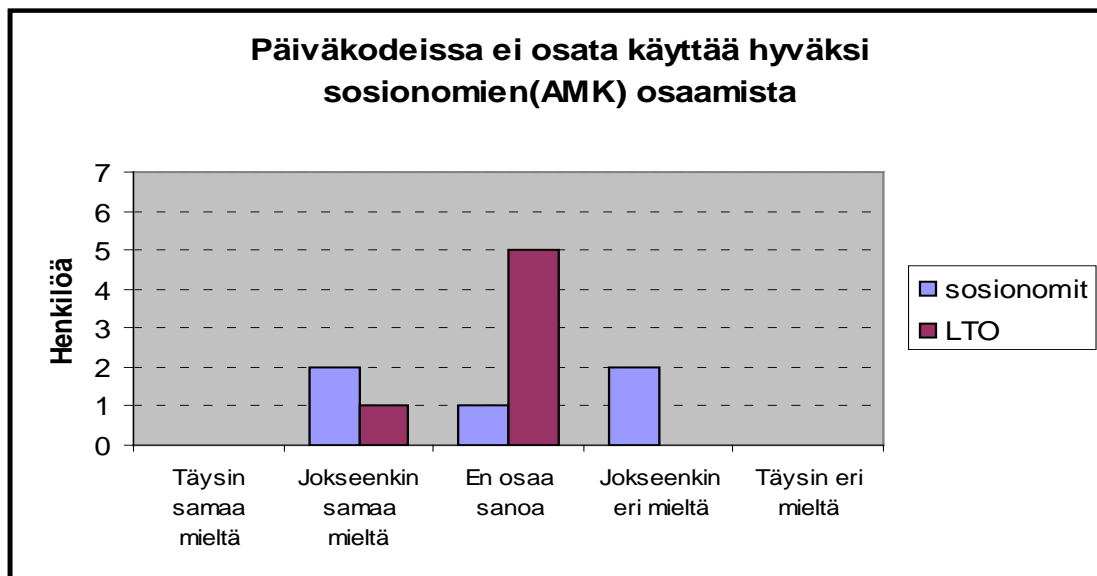
8.1.2

KUVIO 2. Mielenpitemet sosionomin (AMK) ja lastentarhanopettajan työnjaon selkiyttämistä

Mielenpitemet sosionomikoulutuksen ja lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneiden lastentarhanopettajien työnjaon selkiyttämistä jakaantuivat selkeästi erilleen sosionomien osalta. Annetuissa vastauksissa oltiin sekä työnjaon selkiyttämisen puolella että sitä vastaan tai sitten ei osattu sanoa, pitäisikö työnjakoa selkiyttää. Työnjaon selkiyttäminen sai sosionomien vastauksissa kuitenkin hieman enemmän kannatusta kuin sen vastustaminen. Lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneiden lastentarhanopettajien osalta taas lähes kaikki vastaajat olivat työnjaon selkiyttämisen kannalla. Väittämän vastausten perusteella voisi olettaa, että vastaajista suurimman osan mielestä sosionomikoulutuksen ja lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneilla lastentarhanopettajilla on osaamisissaan jotain sellaista eroavuutta, jota voisi hyödyntää päiväkodin erilaisten työtehtävien hoitamisessa.

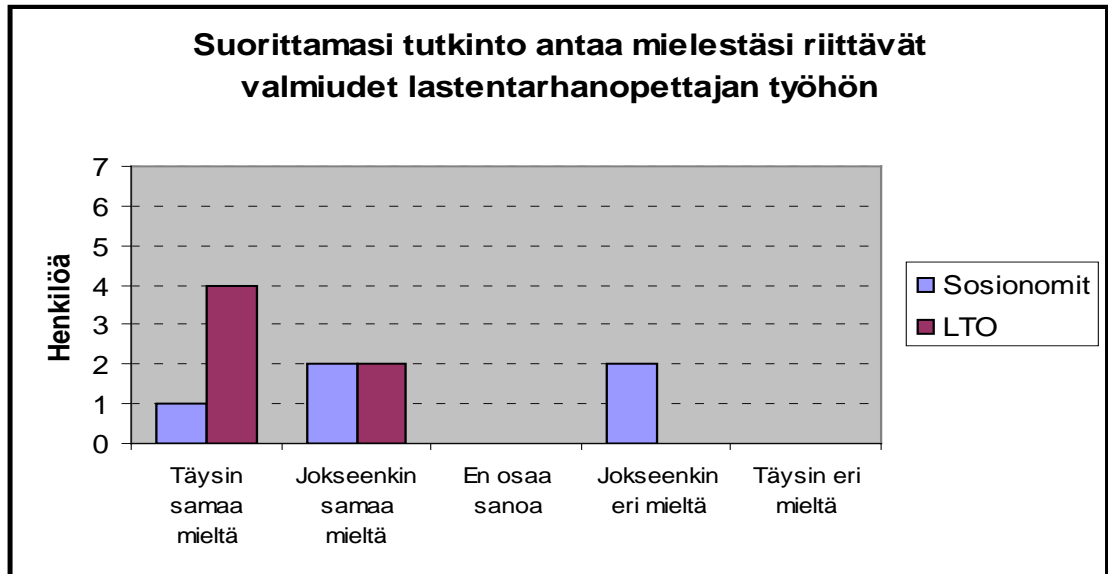
8.1.3

KUVIO 3. Mielenpitemet sosionomien osaamisen hyväksikäyttämistä päiväkodeissa

Myös mielenpitemet sosionomien (AMK) osaamisen hyväksikäyttämistä päiväkodeissa jakaantuivat erilleen sosionomien osalta. Sosionomit olivat sekä samaa että eri mieltä väittämän kanssa tai sitten ei osattu sanoa, osataanko sosionomien osaamista käyttää hyväksi päiväkodeissa. Lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneet lastentarhanopettajat taas vastasivat väittämään yhdenmukaisemmin, vaikka vastauksista ei selvinnytkään vastaajien selkeää näkökantaa kysytyyn asiaan. Nimittäin lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneiden lastentarhanopettajien osalta kaikki muut vastaajat paitsi yksi eivät osanneet sanoa, osataanko sosionomien osaamista käyttää hyväksi päiväkodeissa. Vain yksi lastentarhanopettajakoulutuksen suorittanut lastentarhanopettaja oli jokseenkin samaa mieltä siitä, että sosionomien osaamista ei osata käyttää hyväksi päiväkodeissa. Väittämän vastausten perusteella voisi olettaa, että lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneet lastentarhanopettajat eivät välttämättä tiedä, mitä kaikenlaista osaamista sosionomeilla on ja siksi heidän on vaikea sanoa, osataanko sosionomien osaamista hyödyntää oikealla tavalla päiväkodeissa. Sosionomien on taas saattanut olla helpompi esittää mielenpitemensä väittämään, koska he tietävät tarkemmin, millaista osaamista heillä on lastentarhanopettajan työhön.

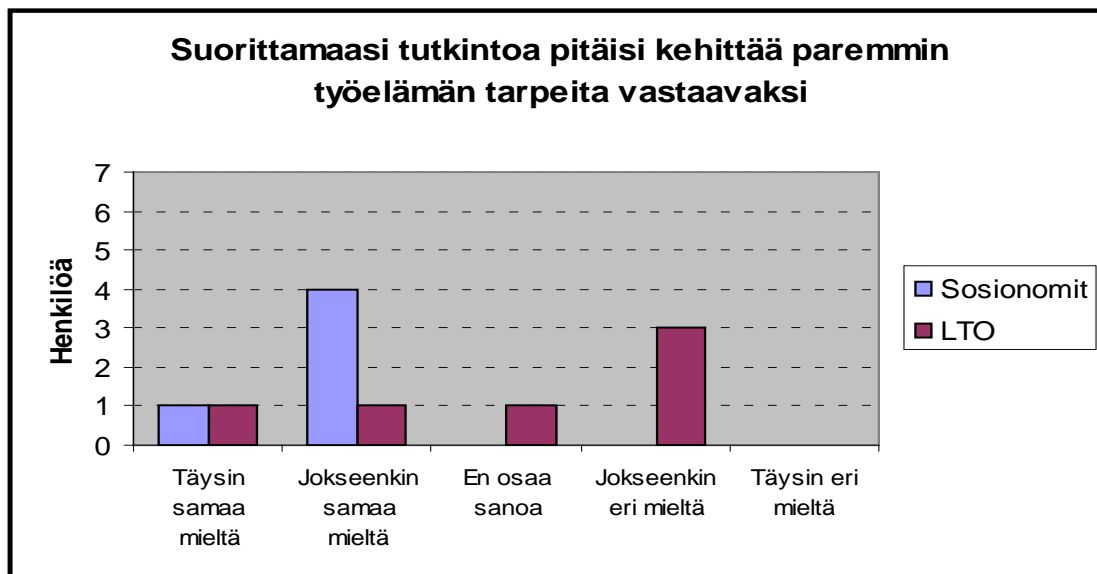
8.1.4

KUVIO 4. Mielipiteet suoritetun tutkinnon antamista valmiuksista lastentarhanopettajan työhön

Sosionomivastaajien mielipiteet jakaantuivat jälleen erilleen tässä väittämässä, kun kysyttiin mielipiteitä suoritetun tutkinnon antamista riittävästä valmiuksista lastentarhanopettajan työhön. Sosionomit olivat väittämän kanssa sekä samaa että eri mieltä. Lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneiden lastentarhanopettajien osalta taas kaikki vastaajat olivat täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että suoritettu tutkinto antaa riittävät valmiudet lastentarhanopettajan työhön. Tutkimustulokseen voi olla vaikutusta sillä, että lastentarhanopettajakoulutus antaa opiskelijoille valmiuksia nimenomaan päiväkotityöskentelyyn, kun taas sosionomikoulutus antaa opiskelijoille valmiuksia tehdä töitä päiväkodin lisäksi myös monissa muissa paikoissa. Lisäksi sosionomikoulutuksen sisältö saattaa olla erilainen eri puolella Suomea sosionomikoulutusta järjestävissä oppilaitoksissa, millä myös voi olla vaikutusta sosionomien vastusten hajontaan.

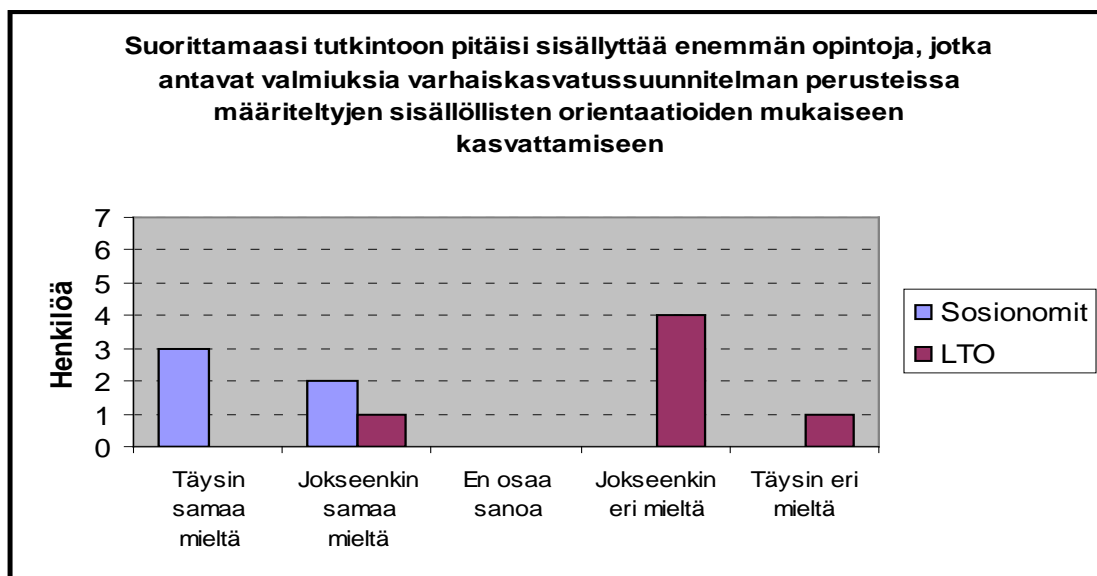
8.1.5

KUVIO 5. Mielenpiteet suoritetun tutkinnon kehittämistä paremmin työelämää vastaavaksi

Kuvion viisi väittämään sosionomit vastasivat hyvin yhdenmukaisesti. Kaikki sosionomit olivat sitä mieltä, että suoritettua tutkintoa pitäisi kehittää paremmin työelämää vastaavaksi ainakin jonkin verran. Lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneiden lastentarhanopettajien vastaukset taas jakaantuivat enemmän erilleen. Puolet lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneista lastentarhanopettajista oli sitä mieltä, että suoritettua tutkintoa ei tarvitsisi juurikaan kehittää paremmin työelämän tarpeita vastaavaksi. Kuviota katsellessa on helppo huomata, että lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneet lastentarhanopettajat tuntuivat olevan hieman tyytyväisempiä suorittamaansa tutkintoon kuin sosionomikoulutuksen suorittaneet lastentarhanopettajat, kun sitä arvioitiin työelämän tarpeisiin nähden. Tutkimustulokseen voi olla vaikutusta lastentarhanopettajakoulutuksen erilaisella sisällöllisellä rakenteella, sillä koulutus antaa valmiuksia juuri päiväkotityöskentelyyn (ks. kohta 4.3). Sosionomikoulutukseen taas liittyy enemmän muita sellaisia opintoja, jotka antavat valmiuksia työskennellä muualakin kuin vain päiväkodissa.

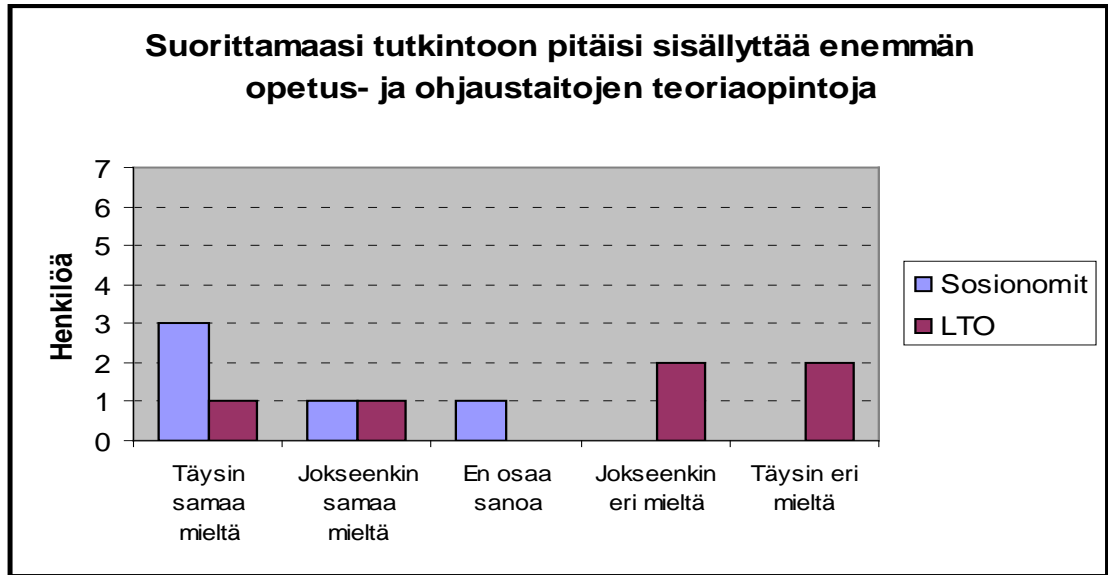
8.1.6

KUVIO 6. Mielipiteet sellaisten opintojen lisäämisestä tutkintoon, jotka antavat valmiuksia varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määriteltyjen sisällöllisten orientaatioiden mukaiseen kasvattamiseen

Kuvio kuuden väittämässä sosionomikoulutuksen ja lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneiden lastentarhanopettajien mielipiteet jakaantuivat selkeimmin toisistaan erilleen. Sosionomit olivat selvästi sitä mieltä, että suoritettuun tutkintoon pitäisi sisällyttää enemmän opintoja, jotka antavat valmiuksia varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määriteltyjen sisällöllisten orientaatioiden mukaiseen kasvattamiseen, kun taas lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneet lastentarhanopettajat olivat asiasta selvästi eri mieltä. Tutkimustulos on helposti ymmärrettävissä, kun tarkastellaan, sosionomikoulutuksen ja lastentarhanopettajakoulutuksen koulutussisältöjä (ks. kohta 4.3). Lastentarhanopettajan koulutukseen kuuluu varhaiskasvatuksen tehtäviin ja esiopetukseen ammatillisia valmiuksia antava opintokokonaisuus, jossa käsitellään myös varhaiskasvatuksen sisällöllisiä orientaatioita. Sosionomin koulutukseen ei kuulu vastaavaa opintokokonaisuutta.

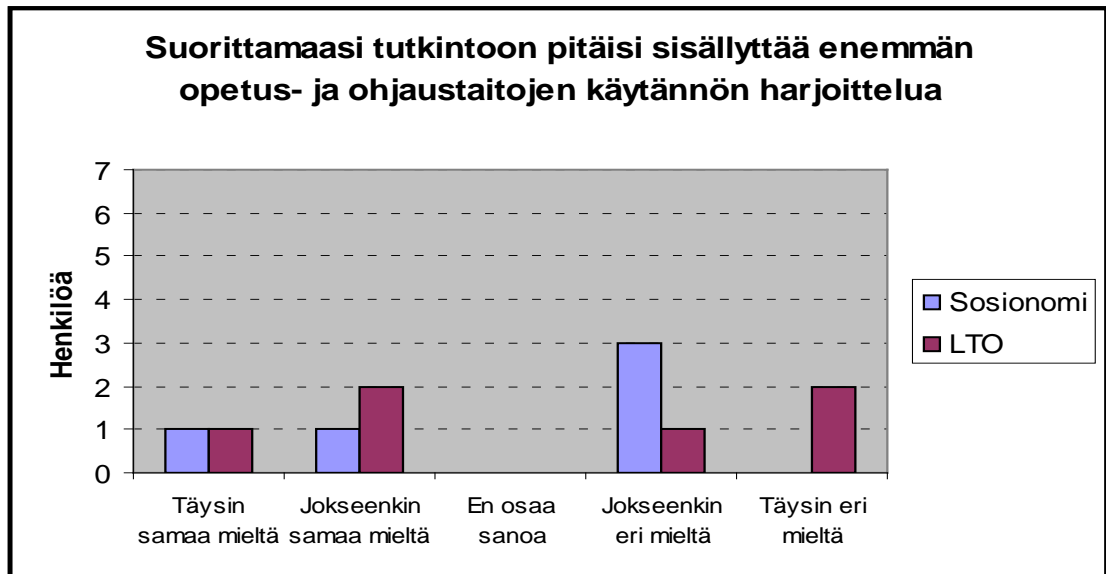
8.1.7

KUVIO 7. Mielipiteet opetus- ja ohjaustaitojen teoriaopintojen lisäämisestä koulutukseen

Myös kuvio seitsemän väittämässä sosionomikoulutuksen ja lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneiden lastentarhanopettajien mielipiteet jakaantuivat sen verran erilleen, että niistä pystyi tekemään selkeät johtopäätökset. Suurin osa sosionomeista olisi kaivannut suorittamaansa tutkintoon enemmän opetus- ja ohjaustaitojen teoriaopintoja, kun taas suurin osa lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneista lastentarhanopettajista ei olisi kaivannut lisää opetus- ja ohjaustaitojen teoriaopintoja suorittamaansa tutkintoon. Tämäkin tutkimustulos on helposti ymmärrettävissä, kun tarkastellaan, sosionomikoulutuksen ja lastentarhanopettajakoulutuksen koulutussisältöjä (ks. kohta 4.3). Lastentarhanopettajakoulutukseen kuuluvasta varhaiskasvatuksen tehtäviin ja esiopetukseen ammatillisia valmiuksia antavasta opintokokonaisuudesta saa valmiuksia erilaisiin opetus- ja ohjaustilanteisiin. Sosionomikoulutukseen taas sisältyy vähänläisesti tai ei ollenkaan esimerkiksi musiikki-, liikunta- tai käsityötuokioiden ohjaamiseen liittyviä opintoja.

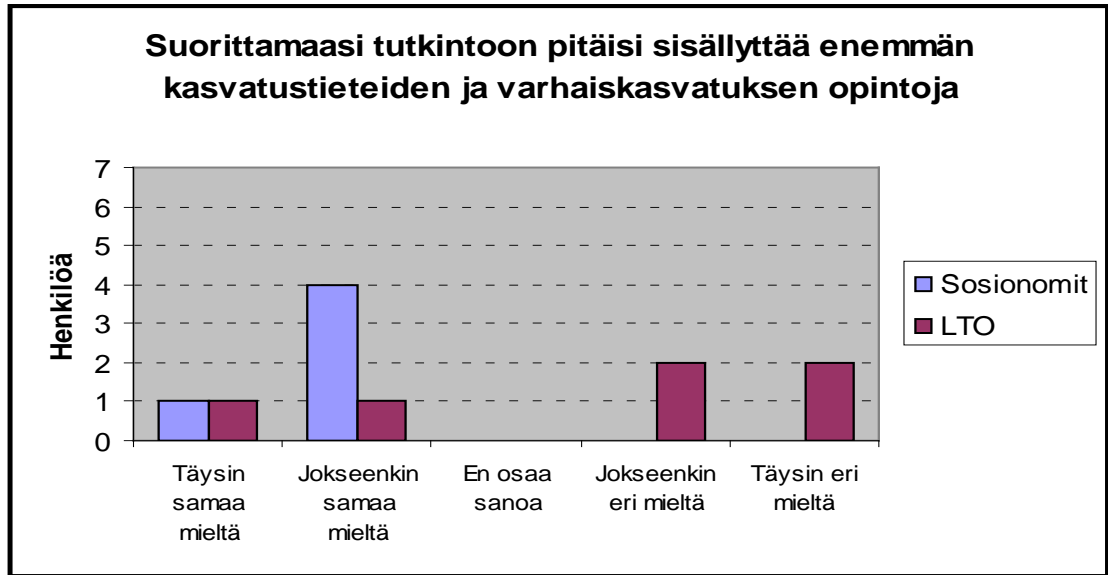
8.1.8

KUVIO 8. Mielenkiinnon opetus- ja ohjaustaitojen käytännön harjoittelun lisäämisestä koulutukseen

Kuvion kahdeksan väittämän vastaukset hajaantuivat sen verran, että niistä on vaikea vetää yhdenmukaista johtopäätöstä. Osa sekä sosionomikoulutuksen että lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneista lastentarhanopettajavastaajista olisi kaivannut suorittamaansa tutkintoon lisää opetus- ja ohjaustaitojen käytännön harjoittelua ja osa vastaajista ei olisi kaivannut lisää käytännön harjoittelua. Tutkimustulos on mielenkiintoinen, sillä Helsingin yliopiston kasvatustieteen kandidaatin tutkinnon koulutussisällön perusteella nykyiseen lastentarhanopettajan koulutukseen sisältyy käytännön harjoittelua vain noin 15 opintopisteen verran, mikä on aika vähäinen määrä (ks. kohdat 4.3 ja liite 4). Kyselylomakkeiden lähempi tarkastelu paljastikin, että kasvatustieteen kandidaatin tutkinnon suorittaneet henkilöt olisivatkin kaivanneet enemmän käytännön harjoittelua suorittamaansa tutkintoon. Näin ollen tutkimustulosta voi selittää osaltaan myös 70- ja 80-luvuilla suoritettujen lastentarhanopettajakoulutusten erilaiset koulutussisällöt verrattuna nykyiseen lastentarhanopettajakoulutukseen.

8.1.9

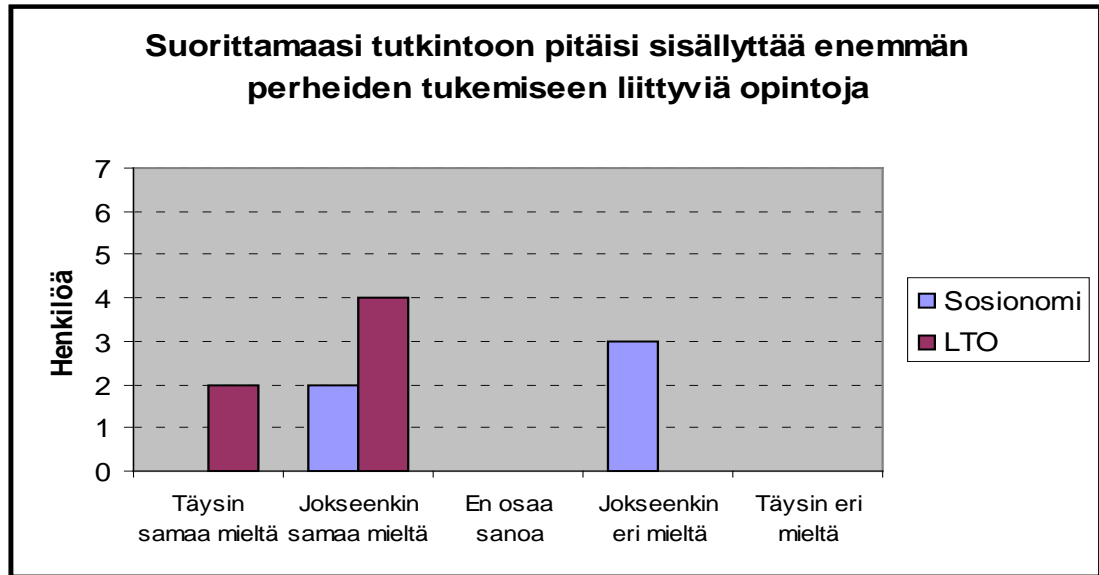

KUVIO 9. Mielipiteet kasvatustieteiden ja varhaiskasvatuksen opintojen lisäämisestä koulutukseen

Kuvio yhdeksän väittämässä kaikki sosionomit olisivat toivoneet enemmän kasvatustieteiden ja varhaiskasvatuksen opintoja sisällytettävän suorittamaansa tutkintoon.

Kaksi kolmasosaa lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneista lastentarhanopettajista taas ei olisi kaivannut enempää kasvatustieteiden ja varhaiskasvatuksen opintoja suorittamaansa tutkintoon. Kun tarkastellaan sosionomikoulutuksen ja lastentarhanopettajakoulutuksen koulutussisältöjä, huomataan, että lastentarhanopettajakoulutukseen sisältyy selvästi enemmän kasvatustieteiden ja varhaiskasvatuksen opintoja kuin sosionomikoulutukseen (ks. kohta 4.3). Tutkimustulos on siis yhdenmukainen koulutussisältöjen kanssa.

8.1.10

KUVIO 10. Mielipiteet perheiden tukemiseen liittyvien opintojen lisäämisestä koulutukseen

Kuvio kymmenen väittämässä mielipiteet jakaantuivat kahtia sosionomien osalta. Osa sosionomeista olisi kaivannut ja osa ei olisi kaivannut lisää perheiden tukemiseen liittyviä opintoja sisällytettävän suorittamaansa tutkintoon. Lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneiden lastentarhanopettajien osalta taas kaikki vastaajat olisivat toivoneet lisää perheiden tukemiseen liittyviä opintoja sisällytettävän suorittamaansa tutkintoon. Tulos on jälleen yhdenmukainen sosionomikoulutuksen ja lastentarhanopettajakoulutuksen koulutussisältöjen kanssa, sillä sosionomikoulutukseen sisältyy perheiden tukemiseen liittyviä opintoja enemmän kuin lastentarhanopettajakoulutukseen.

8.1.2 Yhteenveto monivalintakysymysten tuloksista

Osassa monivalintakysymysten väittämiä vastaukset hajaantuivat sen verran, että niistä oli vaikea vetää yhdenmukaista johtopäätöstä. Lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneiden lastentarhanopettajien osalta vastausten hajanaisuuteen saattoi hieman vaikuttaa se, että mukana oli sekä 70- ja 80-luvu-illa kaksivuotisen tai kolmevuotisen lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneita että nykyisen kolmevuotisen yliopistotasoisien kasvatustieteiden kandidaatin tutkinnon suorittaneita lastentarhanopettajia. Kokonaisuudessaan lastentarhanopettajien vastaukset olivat kuitenkin ehkä yllättävänkin yhdenmukaisia, kun niitä tarkastellaan vastaajien eritasoisiin koulutustaustoihin nähden. Osassa monivalintakysymysten väittämiä vastauksista taas löytyi niin

paljon yhdenmukaisuutta, että niistä oli helposti nähtävissä lastentarhanopettajakoulutuksen ja sosionomikoulutuksen suorittaneiden lastentarhanopettajien eriävät mielipiteet asioista. Seuraavaksi olemme esitelleet nämä tärkeimmät tutkimustulokset monivalintakysymysten osalta.

Kuvioita tarkasteltaessa näyttää siltä, että lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneet lastentarhanopettajat olivat hieman tyytyväisempiä suorittamansa koulutuksen antamiin valmiuksiin kuin sosionomikoulutuksen suorittaneet lastentarhanopettajat. Eniten lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneet lastentarhanopettajat kaipasivat koulutukseensa lisää perheiden tukemiseen liittyviä opintoja. Lisäksi puolet vastaajista kaipasi koulutukseen jonkin verran lisää käytännön harjoittelua omien opetus- ja ohjaustaitojen kehittämistä varten. Sosionomit taas kaipasivat sosionomikoulutuksen kehittämistä niin, että se antaisi paremmat valmiudet nykyisiä työelämän tarpeita ajatellen. Sosionomit kaipasivat koulutukseensa lisää opetus- ja ohjaustaitojen teoriaopintoja, lisää kasvatustieteiden ja varhaiskasvatuksen opintoja sekä lisää opintoja, jotka antavat valmiuksia varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määriteltyjen sisällöllisten orientaatioiden mukaiseen kasvattamiseen. Osa vastaajista kaipasi myös lisää perheiden tukemiseen liittyviä opintoja.

Monivalintakysymysten vastausten perusteella sosionomit siis kaipasivat koulutukseensa eniten lisää sellaisia teoriaopintoja, jotka antavat heille monipuolisesti lisää tietämystä lasten kasvattamiseen liittyen sekä parantavat heidän opetus- ja ohjaustaitojaan. Lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneet lastentarhanopettajat taas olivat kohtalaisen tyytyväisiä koulutuksensa tarjoamaan teoriaopetukseen muuten, paitsi perheiden tukemiseen liittyvien opintojen osalta.

8.2 Avointen kysymysten tulokset

8.2.1 Sosionomikoulutuksen ja lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneiden lastentarhanopettajien keskeiset osaamisalueet lastentarhanopettajan työssä

Sosionomit

Sosionomien osalta lähes kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että sosionomien keskeisiin osaamisalueisiin lastentarhanopettajan työssä kuuluu valmius tehdä työtä erilaisen perheiden kanssa.

Valmiudet tehdä työtä erilaisten perheiden/lasten parissa.
(sosionomi, valmistunut v. 2008)

Perheiden kanssa tehtävä yhteistyö.
(sosionomi, työkokemus 0,5 v.)

Muuten sosionomien vastaukset eivät olleet kovin yhdenmukaisia, eikä niissä mainittu kaikkia lastentarhanopettajan työn kannalta tärkeitä osaamisalueita, jos vastauksia verrataan lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneiden henkilöiden vastauksiin. Muutamassa vastauksessa keskeisiksi osaamisalueiksi nähtiin ohjaustaidot sekä suunnittelutaidot, mutta erään vastaajan myöhemmistä vastauksista paljastui, että sosionomikoulutus ei hänen mielestään kuitenkaan antanut riittäviä valmiuksia aiemmin mainitsemiinsa osaamisalueisiin.

Sosionomilta odotetaan samantasoista kykyä pedagogiseen osaamiseen ja suunnittelukykyyn kuin lastentarhanopettajiltakin... Koulutus ei anna tarpeeksi valmiuksia pedagogiseen vastuunottoon ja toiminnan suunnitteluun. Työelämä puolestaan odottaa LTO:lta juuri tällaista osaamista.
(sosionomi, työkokemus 3,5 v.)

Yksittäisissä vastauksissa sosionomin keskeisiksi osaamisalueiksi mainittiin lasten kasvun ja kehityksen tukeminen, lasten sosiaalisten ongelmien havaitseminen ja ratkaisujen löytäminen ongelmiin sekä tiimityöskentely.

Lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneet

Lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneet lastentarhanopettajat esittelivät vastauksissaan keskeisiä osaamisalueitaan paljon monipuolisemmin ja laajemmasta näkökulmasta kuin sosionomit. Vastaukset olivat hyvin yhteneväisiä, minkä voi olettaa kertoavan siitä, että lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneet lastentarhanopettajat tietävät, mitä heidän tulee osata työssään. Lähes kaikki vastaajat pitivät tärkeänä päiväkotiryhmän lasten havainnointia, jolloin saadaan tietoa lasten kehityksen tasosta. Ha-

vainnoinnin perusteella pystytään huomaamaan lasten mahdolliset kehitysviivästymät sekä tukemaan oikealla tavalla lasten kasvua ja kehitystä.

Lasten kehitystason arvioiminen ja mahd. kehitysviivästymien huomioiminen. (LTO, työkokemus 24 v.)

Lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen sekä sen havainnoiminen. (Kasvatustieteen kand., työkokemus 6 v.)

Kyselystä kävi myös ilmi, että lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneet lastentarhanopettajat kokevat olevansa vastuussa sekä lapsiryhmässä tapahtuvan toiminnan suunnittelusta ja toteuttamisesta että kasvattajatiimin toiminnasta. Tätä mieltä oli kaksi kolmasosaa vastaajista. Vastausten perusteella lastentarhanopettajan työnkuvaan kuuluu siis ottaa kokonaisvastuu koko päiväkotiryhmän lasten ja aikuisten toiminnasta sekä huolehtia toiminnan sujumisesta suunnitelmien mukaan.

”Toimintatuokioiden” suunnittelu ja ohjaaminen.
(LTO, työkokemus 24 v.)

Kokonaisvastuu lapsiryhmästä ja sen toiminnasta.
(LTO, työkokemus 32 v.)

Pedagoginen vastuu lapsiryhmässä tapahtuvasta toiminnasta. Kasvattajatiimin ”johtaminen”: lastentarhanopettaja huolehtii yhteisesti sovittujen toimintaperiaatteiden, arvojen ja pelisääntöjen noudattamisesta.

(Kasvatustieteen kand.,
työkokemus 5 v.)

Vastuu tiimin toiminnasta ja asioiden puheeksi ottaminen tiimissä. Toiminnan suunnittelu...

(Kasvatustieteiden kand.,
työkokemus 6 v.)

Tärkeiksi osaamisalueikseen vastaajat näkivät myös kokonaisvastuun ottamisen esiopetuksen toteuttamisesta, moniammatillisen yhteistyön yhdessä koulujen ja kuntouttavien tahojen kanssa sekä yhteistyön perheiden kanssa. Tätä mieltä oli puolet vastaajista. Lisäksi kolmasosassa vastauksissa tuli esille vanhemmuuden tukeminen sekä varhaiskasvatussuunnitelmien ym. kaavakkeiden laatiminen lastentarhanopettajan keskeisinä osaamisalueina.

Vastausten vertailua

Vaikka sosionomikoulutuksen ja lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneiden lastentarhanopettajien vastauksissa oli paljon samojakin asioita, olivat sosionomien vastaukset sen verran kapea-alaisia, että on syytä pohtia, mistä vastausten kapea-alaisuus johtuu. Kyseessä voi esimerkiksi olla koulutus, joka ei tuota kaikilta osin tarvittavia valmiuksia lastentarhanopettajan työhön. Tätä näkökulmaa asiaan tukee mm. tässä kappaleessa aiemmin mainittu sosionomin vastaus koulutuksen antamista riittämättömistä valmiuksista pedagogiseen vastuunottoon sekä toiminnan suunnitteluun. Lisätukea oletukselle antavat myös muut avointen kysymysten sekä monivalintakysymysten vastaukset. Toisaalta kyseessä voi olla myös aineistonkeruumenetelmänä käytettävän kyselyn tuottamat haittapuolet. (ks. kohta 9.2.)

8.2.2 Tutkinnon antamat vahvuudet lastentarhanopettajan työhön

Sosionomit

Kyky tehdä perheiden kanssa yhteistyötä nousi sosionomien vastauksissa tärkeimmäksi vahvuudeksi heidän arvioidessaan tutkintonsa antamia vahvuuksia lastentarhanopettajan työhön. Tätä mieltä oli yli puolet vastaajista.

Kyky ja taidot tehdä töitä erilaisten perheiden ja mahdollisesti perheisiin liittyvien sidosryhmien kanssa esim. sosiaalihuolto
(sosionomi, valmistunut v. 2008)

Perheiden ja heidän hyvinvoinnin tukeminen.
(sosionomi, työkokemus 0,5 v.)

Vastaajista osan mielestä myös vuorovaikutustaidot sekä kyky tukea lapsen kasvua ja kehitystä ovat tutkinnon tuottamia vahvoja puolia omaan työhönsä.

Lapsen sosiaalisten taitojen tukeminen.
(sosionomi, työkokemus n. 1 v.)

Lasten kasvun ja kehityksen tukeminen.
(sosionomi, työkokemus 0,5 v.)

Yksittäisissä vastauksissa nousivat esille myös asiakaslähtöinen toimintatapa, ohjaamistaidot sekä arjen tilanteet. On kuitenkin vaikea lähteä tulkitsemaan, mitä vastaaja tarkoitti arjen tilanteilla suoritettuna tutkinnon antamina vahvuuksina. Se voi tarkoittaa

melkeinpä mitä vain päiväkodin toimintaan liittyviä tilanteita, joten vastauksesta tuskin kannattaa vetää sen suurempia johtopäätöksiä.

Lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneet

Puolet lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneista lastentarhanopettajista oli sitä mieltä, että tiedot lapsen kasvusta ja kehityksestä ovat tutkinnon antamia vahvuuksia lastentarhanopettajan työhön.

Lasten kasvuun ja kehitykseen liittyvä tieto ja taito.
(LTO, työkokemus 20 v.)

Vastaajista kolmasosan mielestä myös pedagoginen osaaminen, ryhmän hallinta sekä toiminnan suunnittelu ovat tutkinnon tuottamia vahvuuksia.

Pedagoginen osaaminen.
(Kasvatustieteen kand.,
työkokemus 5 v.)

Ryhmän hallinta.
(LTO, työkokemus 32 v.)

Suunnittelu on tosi tärkeää.
(LTO, työkokemus 30 v.)

Yksittäisissä vastauksissa vahvuuksiksi mainittiin esiopetukseen liittyvä osaaminen, monipuolinen ohjaustaito, lasten innostaminen toimintaan, siirtymätilanteiden hyödyntäminen, kokonaistilanteiden hallinta, tiiminvetäjänä toimiminen sekä oman luovuuden käyttö.

Monipuolinen ohjaustaito (esim. liikunta, musiikki, kuvall. ilmaisu äidinkieli ym.)
(LTO, työkokemus 24 v.)

Lasten innostaminen toimintaan, kuinka lasten kiinnostus herätetään kuinka se pysyy ja lapset keskittyvät.
(LTO, työkokemus 30 v.)

Vastausten vertailua

Sosionomikoulutuksen ja lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneiden lastentarhanopettajien vahvuuksia vertailtaessa näyttää siltä, että sosionomit saavat koulutuksesta eniten taitoja erilaisten perheiden kanssa työskentelemiseen ja perheiden tukemiseen. Sosionomin vahvuuksia ovat asiakaslähtöinen ja vuorovaikutteinen kanssakäyminen niin perheiden kuin päivähoidon eri sidosryhmienkin kanssa. Lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneiden lastentarhanopettajien vahvuuksissa taas korostuvat teoreettinen tietämys ja taito kasvattaa lapsia. Vahvuudet keskittyvät nimenomaan lapsien kanssa työskentelemiseen sekä vastuuseen lapsiryhmän toiminnan suunnittelemisestä ja toteuttamisesta, mutta myös vastuuseen oman kasvatustiimin aikuisten toiminnasta. Lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneiden lastentarhanopettajien vahvuuksia tuntuu olevan siis taito ottaa hallintaansa koko oman ryhmän toiminnan sujuvuus.

8.2.3 Tutkinnon tuottamat osaamisvajeet arvioitaessa lastentarhanopettajan nykyistä osaamistarvetta päiväkodissa

Sosionomit

Sosionomien vastauksissa painottui selkeästi pedagogisten valmiuksien vähäisyys tutkinnon tuottamina osaamisvajaina. Kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että heiltä puuttuu jotain teoratietoa joko lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvissä asioissa tai työssä tarvittavista kasvatusten menetelmistä.

*”Lasten kasvuun ja kehitykseen liittyvät asiat esim. erilaiset sairaudet
-> terveydenhuollon puolta hieman koulutukseen
mukaan”*

(sosionomi, työkokemus 0,5 v.)

”Koulutus ei anna tarpeeksi valmiuksia pedagogiseen vastuunottoon ja toiminnan suunnitteluun. Työelämä puolestaan odottaa LTO:lta juuri tällaista osaamista.”

(sosionomi, työkokemus 3,5 v.)

Sosionomit olivat hyvin yhtenäisiä mielipiteissään tutkinnon tuottamista osaamisvajesta. Ainoastaan yhdessä vastauksessa mainittiin lisäksi ATK-taitojen puutteellisuus.

Tämä vastaaja oli kaivannut työelämään siirtyessään enemmän valmiuksia käyttää tarvitsemaansa tietokoneohjelmia.

Lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneet

Myös lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneet lastentarhanopettajat olivat hyvin samaa mieltä suorittamansa tutkinnon tuottamista osaamisvajeista. Lähes kaikki vastaajat mainitsivat osaamisvajeiksi puutteelliset tiedot erityistä tukea tarvitsevien lasten kasvatukseen liittyvissä asioissa. Vastaajista kolmasosan mielestä myös vanhemmuuden tukemiseen kaivattiin lisää osaamista.

*”Erityislasten kasvatukseen liittyvä tieto”
(LTO, työkokemus 20 v.)*

*”Vanhemmat unohdetaan koulutuksessa melkein kokonaan ja he ovat lasten jälkeen tärkeimpiä asiakkaita”
(Kasvatustieteen kand./LTO, työkokemus 5 v.)*

Lisäksi yksi vastaaja kaipasi lisää osaamista koko ajan lisääntyvien asiakirjojen ja paperien täyttämiseen.

Vastausten vertailua

Sosionomikoulutuksen ja lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneiden lastentarhanopettajien osaamisvajeissa oli yhteistä tiedon puute kasvatuksesta. Sosionomeilla tiedon puute liittyi osaksi yleisesti pedagogiikkaan eli kasvatustieteellisen tutkimuksen varmentamiin oikeaoppisiin kasvatukseen, mutta osaksi myös sellaisten lasten kasvatukseen, joilla on erityisen tuen tarpeita. Lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneilla lastentarhanopettajilla tiedon puute taas liittyi ainoastaan erityistä tukea tarvitsevien lasten kanssa toimimiseen.

Kun näitä tutkinnon tuottamia osaamisvajeita tarkastellaan yhdessä tutkinnon antamisen vahvuuksien kanssa, voidaan päätellä, että lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneilla lastentarhanopettajilla on tarpeeksi lasten normaaliin kasvuun ja kehitykseen liittyvää tietoa, mutta ns. erityislasten kasvattamiseen liittyvät tiedot ovat puutteellisia. Sosionomien vastauksista voidaan taas päätellä, että osa vastaajista ei miellä omaa-

vansa sellaista pedagogista osaamista, jota lastentarhanopettajalta vaaditaan lapsiryhmän kasvattamiseen. Osa sosionomivastaajista taas kokee osaamisvajeikseen erityislasten kasvattamisen.

8.2.4 Koulutuksen kehittämisen tarve

Sosionomit

Kysyimme vastaajilta suoraan, miten he haluaisivat kehittää suorittamaansa koulutusta, jotta se vastaisi paremmin työelämän tarpeisiin. Sosionomien vastauksissa tuli esille monia erilaisia tarpeita koulutuksen kehittämiseksi. Sosionomikoulutuksen kehittämisen tarpeeksi osa vastaajista koki opetus- ja ohjaustaitojen opintojen lisäämisen koulutukseen. Yksittäisissä vastauksissa toivottiin myös lisää varhaiskasvatuksen opintoja, lisää erityistä tukea tarvitsevien lasten/maahanmuuttajalasten ja heidän perheidensä tukemiseen liittyviä opintoja, lisää ATK-opintoja työssä käytettävien ohjelmien osalta sekä selkeyttä lastentarhanopettajan keskeisiin tehtäviin varhaiskasvatuksen osalta.

Enemmän opetus- ja ohjaustaitojen teoriaopintoja.
(sosionomi, työkokemus 4,5 v.)

Sosiaalikasvatuksen suuntautumisvaihtoehtoon vielä enemmän varhaiskasvatuksen opintoja.
(sosionomi, työkokemus alle 1 v.)

Enemmän esim. erityistä tukea tarvitsevien lasten/perheidensä ohjaamiseen/tukemiseen.
-> myös maahanmuuttajalapsen/-perheen
(sosionomi, työkokemus 0,5v.)

Tämä suora kysymys koulutuksen kehittämisen tarpeista nosti siis esille hyvin erilaisia koulutuksen kehittämisen tarpeita. Näin ollen näiden vastausten perusteella on vaikea nostaa esille mitään yhtä selkeää koulutuksen kehittämisen tarvetta, vaikka opetus- ja ohjaustaidot saivatkin vastauksissa määrällisesti aavistuksen enemmän kannatusta. Kyselyn muiden kohtien vastausten tarkasteleminen antoi kuitenkin lisävalaistusta asiaan. Monivalintakysymysten vastaukset sekä vastaukset suorittaman tutkinnon tuottamista osaamisvajeista paljastivat lisää asioita, joita sosionomit olisivat toivoneet koulutuksestaan saavansa. Samojen asioiden toistamisen välttämiseksi tuloksia ei kui-

tenkaan esitellä enempää tämän kappaleen yhteydessä, vaan yhteenvedon koulutuksen kehittämisen tarpeista voi lukea osiosta ”yhteenvedo kyselyn tuloksista”. (ks. kohta 8.3)

Lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneet

Lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneiden lastentarhanopettajien osalta suurinmaksi koulutuksen kehittämisen tarpeeksi koettiin erityispedagogisten opintojen lisääminen koulutukseen. Tätä mieltä oli kaksi kolmasosaa vastaajista.

Hakemalla lisäkoulutusta erityiskasvatukseen liittyen.
(LTO, työkokemus 20 v.)

Yksittäisissä vastauksissa toivottiin myös lisää vanhemmuuden tukemiseen liittyviä opintoja, lapsen kasvun ja kehityksen syventäviä opintoja sekä päivähoitoa koskevan lainsäädännön tuntemusta. Myös lastentarhanopettajakoulutuksen muuttamista maisterintutkinnoksi toivottiin. Osa kaksivuotisen lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneista vastaajista taas koki aikoinaan suoritettun koulutuksen olleen liian kapea-alainen tämän hetken päivähoiton tarpeita ajatellen.

Koulutus maisterintutkintoon asti automaattisesti.
(Kasvatustieteen kand./LTO,
työkokemus 6 v.)

Kaksivuotinen koulutus (1975-1977) liian lyhyt.
-> Joutunut itse hankkimaan lisäkoulutusta
(LTO, työkokemus 32 v.)

Vastausten vertailua

Sekä sosionomikoulutuksen että lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneet lastentarhanopettajat kaipaivat koulutukseensa enemmän pedagogisten taitojen opiskelua. Sosionomit kaipaivat opetus- ja ohjaustaitojen opintojen lisäämistä ja lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneet lastentarhanopettajat erityispedagogisten opintojen lisäämistä koulutukseensa. Lisäksi sosionomien vastauksissa tuli esille monia erilaisia

yksittäisiä toiveita koulutuksen kehittämisen suhteen. Toiveina sosionomivastaajilla oli lisätä koulutukseen muun muassa varhaiskasvatuksen opintoja ja ATK-opintoja.

8.3 Yhteenveto kyselyn tuloksista

Kyselyn vastausten perusteella muodostui selkeä kuva kyselyyn vastanneiden sosionomikoulutuksen ja lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneiden lastentarhanopettajien vahvuuksista ja osaamisvajeista sekä lisäkoulutuksen toiveista ja tarpeista tutkintonsa suorittamisen jälkeen. Kyselyn monivalintakysymysten ja avointen kysymysten vastaukset tukivat toisiaan ja antoivat riittävästi informaatiota muodostaa kuvaus sekä kyselyyn vastanneiden sosionomikoulutuksen että lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneiden lastentarhanopettajien osaamisen tasosta päiväkotityöskentelyssä. Tulosta ei voi kuitenkaan yleistää koskemaan kaikkia päiväkodeissa työskenteleviä lastentarhanopettajia, jotka ovat suorittaneet joko sosionomikoulutuksen tai lastentarhanopettajakoulutuksen, koska otoskoko on sen verran pieni. Kyselyn tulokset antavat kuitenkin tietoa muutamista Kuopiossa työskentelevien lastentarhanopettajien mielipiteistä omasta osaamisestaan ja lisäkoulutuksen tarpeistaan. Näin kyselyn tuloksista voi olla hyötyä kehitettäessä sosionomikoulutusta ja lastentarhanopettajakoulutusta vastaamaan paremmin työelämän tarpeisiin.

Opinnäytetyömme päätutkimusongelmaksi asetimme kysymyksen ”Antaako sosionomikoulutus ja lastentarhanopettajakoulutus lastentarhanopettajina työskentelevien henkilöiden mielestä riittävät valmiudet toimia lastentarhanopettajana?”. Kysyimme tätä asiaa vastaajilta suoralla kysymyksellä, johon vain yksi sosionomi vastasi, että suoritettu tutkinto antoi riittävät valmiudet lastentarhanopettajan työhön. Kaksi vastaajista oli taas jokseenkin samaa mieltä ja kaksi vastaajista jokseenkin eri mieltä tutkinnon antamista riittävästä valmiuksista lastentarhanopettajan työhön. Kyselyn muut kysymykset antoivat sitten vastauksen siihen, miksi vastaajat eivät olleet täysin tyytyväisiä sosionomikoulutuksen antamiin valmiuksiin.

Vastausten perusteella osa sosionomeista lähti koulutuksen suoritettuaan työelämään epävarmoina opetus- ja ohjaustaitojensa riittävydestä. Lähes jokainen vastaajista kaipasi lisää opetus- ja ohjaustaitojen teoriaopintoja, joista olisi hyötyä päiväkodin toiminnallisessa suunnittelussa ja lasten ohjaustuokioiden toteuttamisessa. Kaikki vas-

taajat myös kaipasivat koulutukseen lisää kasvatustieteiden ja varhaiskasvatuksen opintoja sekä lisää sellaisia opintoja, jotka antavat valmiuksia varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määriteltyjen sisällöllisten orientaatioiden mukaiseen kasvattamiseen. Sosionomikoulutuksen tuottamaksi tärkeimmäksi vahvuudeksi aineistosta näytti nousevan perheiden kanssa tehtävä työ. Koulutus näytti antavan valmiuksia erilaisten lasten/perheiden kohtaamiseen ja vanhemmuuden tukemiseen. Silti osa vastaajista kaipasi koulutukseen lisää perheiden tukemiseen liittyviä opintoja.

Lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneiden lastentarhanopettajien osalta taas neljä vastaajista oli sitä mieltä, että suoritettu tutkinto antoi riittävät valmiudet lastentarhanopettajan työhön. Kaksi vastaajaa oli jokseenkin samaa mieltä suoritettun tutkinnon antamista riittävästä valmiuksista lastentarhanopettajan työhön. Tulosten perusteella lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneet lastentarhanopettajat tuntuivat mielestään saavan koulutuksestaan riittävämmät valmiudet lastentarhanopettajan työhön kuin sosionomit sosionomikoulutuksestaan. Lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneet lastentarhanopettajat kuitenkin toivoivat koulutukseensa enemmän erityistä tukea tarvitsevien lasten kasvattamiseen sekä perheiden tukemiseen liittyviä opintoja. Lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneiden lastentarhanopettajien tärkeimmäksi vahvuudeksi aineistosta nousi tietämys lapsen normaalista kasvusta ja kehityksestä, mikä antoi suuntaa myös päiväkodin toiminnan suunnittelulle.

9 POHDINTA

9.1 Tulosten pohdinta

Tutkimme opinnäytetyössämme sosionomikoulutuksen ja lastentarhanopettajakoulutuksen antamia valmiuksia lastentarhanopettajan työhön. Lähestyimme aihetta nimenomaan työntekijöiden näkökulmasta. Suurin osa aiemmista 2000-luvulla tehdyistä opinnäytetöistä pohjautuu Eeva Tastin (2003) tekemään lisensiaattitutkimukseen, jonka tuloksena muodostui sosionomin (AMK) osaamisprofiili varhaiskasvatuksessa ammattikorkeakoulun opettajien näkemänä.

Opinnäytetyömme tulokset vahvistavat aiempien tutkimusten ja opinnäytetöiden tuloksia sosionomikoulutuksen ja lastentarhaopettajakoulutuksen suorittaneiden lastentarhanopettajien vahvuuksista ja heikkouksista lastentarhanopettajan työssä. Opinnäytetyössämme sosionomien keskeiseksi osaamisalueeksi lastentarhanopettajan työssä nousi valmius tehdä työtä erilaisten perheiden kanssa. Tulos on yhdenmukainen muiden 2000-luvulla tehtyjen opinnäytetöiden kanssa, joissa lähes kaikissa keskeiseksi osaamisen alueeksi nousi juuri perhetyön osaaminen. Opinnäytetyössämme sosionomien vahvuusalueiksi mainittiin myös mm. lasten kasvun ja kehityksen tukeminen, ohjaustaidot sekä moniammatilliset taidot. Kyseiset taidot ovat keskeisiä osaamisalueita lastentarhanopettajan työssä, mutta ne eivät opinnäytetyössämme nousseet niin selkeästi esille kuin juuri perhetyön osaaminen.

Kyselyn vastausten perusteella osa sosionomeista on lähtenyt koulutuksensa suoritettuaan lastentarhanopettajan työhön epävarmoina opetus- ja ohjaustaitojensa riittäväyydestä. Sosionomien vastauksissa korostui selkeä tarve saada lisää pedagogisia taitoja. Myös varhaiskasvatuksen opintojen vähyys sosionomikoulutuksessa nähtiin puutteena. Tulos on yhteneväinen mm. Kärkkäisen (2005) ja Mäki-Kokkilan (2002) tutkimustulosten kanssa. Sosionimi ei saa koulutuksessaan pätevyyttä toimia esiopetuksen tehtävissä, mikä osaltaan selittää kyseisten opintojen vähäisyyden. Kyseisiä taitoja vaaditaan kuitenkin myös alle 6-vuotiaiden varhaiskasvatusryhmissä, joten myös sosionomikoulutuksessa olisi hyvä tarjota lisää kouluttautumismahdollisuutta näissä oppiaineissa.

Laajat kasvatustieteen- ja varhaiskasvatuksen opinnot mahdollistavat lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneille vahvan teoreettisen valmiuden päiväkotityöskentelyyn. Kasvatustieteiden opinnoissa on osittain samoja sisältöjä kuin sosionomikoulutuksessakin, mutta lastentarhanopettajakoulutuksen kasvatustieteiden opintojen laajempi oppimäärä antaa syvemmän tarkastelumahdollisuuden kasvatuksen asioihin. Opinnäytetyömme tuloksissa lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneiden lastentarhanopettajien tärkeimmäksi vahvuudeksi nousi tietämys lapsen normaalista kasvatuksesta ja kehityksestä, mikä antoi suuntaa myös päiväkodin toiminnan suunnittelulle. Siten lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneet lastentarhanopettajat kokivatkin saavansa koulutuksestaan riittävät valmiudet toimia päiväkodissa.

9.2 Opinnäytetyön prosessin pohdinta

Opinnäytetyömme teoreettinen osuus muodostuu pääosin sosionomikoulutuksen ja lastentarhanopettajakoulutuksen rakenteiden ja sisältöjen kuvaamisesta. Halusimme kuvata koulutussisältöjä melko tarkasti, koska ne toimivat opinnäytetyömme viitekehysten runkona, jonka pohjalta laadimme myös työmme kyselylomakkeen ja suoritimme vastausten teemoittelun. Siten työmme teoreettinen ja empiirinen osuus tukivat toisiaan. Kyselylomakkeen avoimet kysymykset auttoivat monivalintakysymysten vastausten tulkinnassa ja koemme saaneemme laatimillamme kysymyksillä vastaukset asettamiimme tutkimusongelmiin. Toivomme, että tulosten tulkintaa helpottaa ja tukee tutkimusselosteen avointen kysymysten autenttiset vastaukset, jotka on kirjoitettu kursivoidusti.

Olemme pyrkineet kuvaamaan tutkimuksen toteuttamisen ja saamamme tulokset mahdollisimman asianmukaisesti ja tarkasti. Tutkimukseen osallistujat ovat saaneet tietoa tutkimuksen tarkoituksesta ja tavoitteesta ja ovat osallistuneet tutkimukseen vapaaehtoisesti. Tutkimuslupa on haettu ohjeiden mukaisesti ja tutkimusaineisto on ollut vain opinnäytetyön tekijöiden hallussa ja sitä on käytetty ainoastaan kyseistä tutkimusta varten.

Hienoinen pettymys meille opinnäytetyön tekijöinä oli palautuneiden kyselylomakkeiden määrä, joka jäi ennakoitua alhaisemmaksi uusintakyselyn suorittamisesta huolimatta. Tutkimusjoukon pienuuden vuoksi tutkimuksen tulokset eivät ole sellaisenaan yleistettäviä. Hirsjärven ym. (2009, 195) mukaan kyselyn avulla ei ole mahdollista varmistua siitä, miten vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet tutkimukseen. Ei ole myöskään selvää, miten onnistuneita annetut vastausvaihtoehdot ovat olleet vastaajien näkökulmasta. Väärinymmärryksiä on vaikea kontrolloida. Palautuneiden lomakkeiden vähäiseen määrään saattoi olla vaikuttamassa myös kyselyn ajoittuminen kesälooma-aikaan.

Vaikka sosionomikoulutuksen ja lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneiden lastentarhanopettajien vastauksissa tuli esille monia samankaltaisia asioita, olivat sosionomien vastaukset sen verran kapea-alaisia, että on syytä pohtia, mistä vastausten kapea-alaisuus johtuu. Kyseessä voi esimerkiksi olla koulutus, joka ei tuota kaikilta osin tarvittavia valmiuksia lastentarhanopettajan työhön. Tätä näkökulmaa tukee mm. so-

sionomien vastauksissa korostuneet koulutuksen antamat riittämättömät valmiudet pedagogiseen vastuunottoon sekä toiminnan suunnitteluun. Lisätukea oletukselle antavat myös muut avointen kysymysten sekä monivalintakysymysten vastaukset. Sosionomien vastausten ajoittainen kapea-alaisuus saattaa johtua myös vastaajien vähäisemmästä työkokemuksesta verrattuna lastentarhanopettajien työkokemukseen. Toisaalta kyseessä voi olla myös aineistonkeruumenetelmänä käytetyn kyselyn tuottamat haittapuolet. Haastattelumenetelmän avulla olisimme saattaneet saada tutkimastamme aiheesta vieläkin syvempää ja monipuolisempaa tietoa.

Valitsimme opinnäytetyömme opetussuunnitelma -esimerkiksi Satakunnan ammattikorkeakoulun opetussuunnitelman sen tuoreen, vuosiksi 2008 - 2009 päivitetyn version vuoksi. Valintaan vaikuttivat myös kyseisen opetussuunnitelman perinteinen rakenne sekä selkeät suuntautumisvaihtoehdot (esimerkiksi sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö). Lastentarhanopettajakoulutuksen tutkintorakenne-esimerkiksi on valittu Helsingin yliopiston lastentarhanopettajakoulutus sen selkeän ja tuoreen tutkintorakenteen vuoksi. Varhaiskasvatussuunnitelmaksi on valittu Kuopion kaupungin päivähoidon varhaiskasvatussuunnitelma, koska opinnäytetyön kyselytutkimus suunnattiin kyseisen alueen päiväkodeihin.

9.3 Kehittämisaikajatuksia ja jatkotutkimusaiheita

Aiheesta tehdyissä aiemmissä tutkimuksissa on tullut esille se, ettei sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen tuottamaa osaamista lastentarhanopettajan työssä ole välttämättä aina osattu hyödyntää. Sosionomeilla on Saikkosen (2007) mukaan hyvät valmiudet koulutuksensa puolesta lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin huomioimiseen. Sosionomeilla on yhteiskunnallinen työote ja he ymmärtävät lapsen elämänpäi-riin liittyvien tekijöiden vaikutukset lapsen elämässä. Ehkä tätä sosionomien kokonaisvaltaista työtettä ei ole osattu päiväkodeissa hyödyntää riittävän tehokkaasti. Koulutusyksiköille tehdyn kyselyn mukaan sosionomien (AMK) koulutuksessa on hyvinkin paljon sekä alueellisia että sisällöllisiä vaihteluita (Borgman ym. 2001). Useimpien sosionomien (AMK) koulutuksia näyttäisi valtakunnallisesti yhdistävän sosiaalipedagoginen ajattelu ja viitekehys. Tämä liitetään usein lasten ja nuorten kanssa tehtävään työhön. (Borgman ym. 2005.)

Laaja sosiaalipedagoginen koulutus antaa sosionomeille valmiuksia perheiden sosiaalisten ongelmien ehkäisemiseen ja lievittämiseen sekä vanhemmuuden tukemiseen, joka kuuluu tärkeänä osana varhaiskasvatuksen päämääriin. Opinnäytetyössämme nousi esille lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneiden lastentarhanopettajien tarve erityistä tukea tarvitsevien lasten kasvattamiseen ja perheiden tukemiseen liittyviin opintoihin. Sosiaalipedagogisen opetuksen osuuden lisääminen myös lastentarhanopettajakoulutukseen saattaisi lisätä heidän valmiuksiaan tukea perheitä sekä ohjata ja neuvoa heitä eri palveluntarjoajien piiriin perheiden yksilöllisten tarpeiden pohjalta. Laajempi sosiaalipedagoginen näkemys saattaisi myös lisätä valmiuksia tehdä yhteistyötä kyseisten palveluntarjoajien kanssa.

Toivomme, että opinnäytetyöstämme on hyötyä kehitettäessä lastentarhanopettajina työskentelevien henkilöiden koulutusta vastaamaan paremmin työn vaatimuksiin. Kyselytutkimus suoritettiin Kuopion kaupungin päiväkodeissa, jolloin tutkimuksesta saatu tieto on suoraan hyödynnettävissä kyselyyn vastanneiden henkilöiden työpaikoilla esimerkiksi täydennyskoulutusta suunniteltaessa. Opinnäytetyömme voi edistää päiväkodeissa työskentelevien eri ammattiryhmien välistä yhteistyötä ja parantaa siten päivähoidon laatua. Mielestämme merkittävämpää on pohtia sitä, minkälaista ammatillista osaamista lastentarhanopettajan työssä tarvitaan ja miten sitä tuotetaan kuin kiistellä eri ammattiryhmien kesken omasta asemasta. Paras päivähoidon laatu taataan hyödyntämällä molempien ammattiryhmien osaaminen. Mahdollisuus esimerkiksi sosionomikoulutuksen ja lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneiden lastentarhanopettajien työparityöskentelyyn päiväkodissa voisi olla kokeilemisen arvoinen asia.

Vahvuuksistaan antamiensa vastausten perusteella sosionomikoulutuksen ja lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneiden lastentarhanopettajien vahvuudet päiväkotityöskentelyssä ovat melko erilaiset, vaikka vastauksista löytyi joitain yhtäläisyyksiäkin. Tämän perusteella voisi olla mielenkiintoista pohtia sitä, onko sosionomikoulutuksen ja lastentarhanopettajakoulutuksen suorittaneiden lastentarhanopettajien vahvuudet sellaista osaamista, jota päiväkodissa tarvitaan nyt ja tulevaisuudessa, sekä pystytäänkö päivähoidon tarpeisiin vastaamaan täysin silloin, kun päiväkotiryhmässä työskentelee vain joko sosionomikoulutustaustainen tai lastentarhanopettajakoulutustaustainen lastentarhanopettaja. Kyseiset aiheet olisivat mielestämme mielenkiintoisia jatkotutkimuksen aiheita.

LÄHTEET

Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 14.12.1998/986
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa>. Ei päivytystietoja. Luettu 5.11.2009.

Borgman, Merja, Dal Maso, Riitta, Hakonen, Sinikka, Honkakoski, Arja (pj) & Lyhty, Tuomo 2001. Sosionomin (AMK) ydinosaaminen. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen verkoston raportti. Rovaniemi: Pohjolan Painotuote Oy.

Borgman, Merja, Kemppainen, Tarja, Mäntysaari, Mikko, Pohjola, Anneli & Vuorensyrjä Matti 2005. Sosiaalialan osaamis-, työvoima- ja koulutustarpeiden ennakointihanke. Väliraportti. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö opetusministeriö Euroopan sosiaalirahasto. Helsinki.

Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2001. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otava kirjapaino Oy.

Hämäläinen, Johanna 2008. Eri koulutustaustaisten lastentarhanopettajien osaaminen ja sen hyödyntäminen: päiväkodin johtajien näkemyksiä. Metropolia ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti.
<https://publications.theseus.fi>. Päivitetty 23.2.2009. Luettu 23.2.2009.

Hämäläinen, Juha 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopio: Kuopion yliopiston painatuskeskus.

Kuopion kaupunki 2007. Päivähoidon varhaiskasvatussuunnitelma. PDF-dokumentti.
<http://www.kuopio.fi> Päivitetty 23.2.2009. Luettu 23.2.2009.

Kärkkäinen, Antti 2005. Sosionomi päiväkotiyhteisössä. Laurea-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Tiivistelmä opinnäytetyöstä. WWW-julkaisu.
<http://abstracts.laurea.fi/tyot/5707.html>. Päivitetty 25.8.2005. luettu. 23.2.2009.

Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 29.4.2005/272. WWW-dokumentti.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050272>,
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/20050608>. Ei päivytystietoja. Luettu 9.1.2009.

Lehtonen, Sanna 2008. Sosionomi (AMK) päiväkodin arjessa. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Länsi, Pori. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. <http://kirjastot.diak.fi>. Päivitetty 24.11.2008. Luettu 26.2.2009.

Mäki-Kokkila, Katariina 2002. Sosionomi (AMK) Lastentarhanopettajan roolissa. Laurea-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Samk. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Opetussuunnitelma. Sosiaalialan koulutusohjelma 2008-2009.

Saikkonen, Maiju 2007. ”Paikka auringossa.” Sosionomin (AMK) osaaminen varhaiskasvatustyössä päiväkodissa esimiesten näkökulmasta. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. <https://oa.doria.fi>. Päivitetty 6.2.2007. Luettu 23.2.2009.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2007. Varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutus ja osaaminen. Nykytila ja kehittämistarpeet. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2007:7. PDF-dokumentti. <http://www.stm.fi>. Päivitetty 19.2.2007. Luettu 23.2.2009.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2007. Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön tehtävärakennesuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2007:14. PDF-dokumentti. <http://www.stm.fi>. Päivitetty 7.6.2007. Luettu 23.2.2009.

Stakes 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. PDF-dokumentti. <http://varttua.stakes.fi>. Ei päivitystietoja. Luettu 15.11.2009.

Tast, Eeva 2003. Sosionomin (AMK) osaamisprofiili varhaiskasvatuksessa ammattikorkeakoulun opettajien näkemänä. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Licensiaatintyö. PDF-dokumentti. <http://www4.hamk.fi/julkaisut/index2.html>. Päivitetty 28.1.2005. Luettu 23.2.2009.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Uusitalo, Ilkka 2005. Työ tekijäänsä opettaa – sosionomi (AMK) asiantuntijavalmiuksia oppimassa. Turun ammattikorkeakoulun tutkimuksia 17. Turku.

Valtioneuvoston asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksesta 29.7.2005/608. WWW-dokumentti. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa>. Ei päivitystietoja. Luettu 5.11.2009.

Valtioneuvoston asetus yliopistojen tutkinnoista 794/2004. WWW-dokumentti. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup>. Ei päivitystietoja. Luettu 23.2.2009.

Varttua 2009. Varhaiskasvatuksen ja lasten päivähoidon valtakunnallinen verkkopalvelu. http://varttua.stakes.fi/FI/Sisallot/Vasu/vasu_asiakirja.htm. Päivitetty 11.11.2009. Luettu 15.11.2009.

Viitanen, Marjo 2007. Sosionomin töissä. Aikuisiällä opiskelleiden sosionomien (AMK) kokemuksia koulutuksestaan ja töistään muutamia vuosia valmistumisen jälkeen. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Vuorensyrjä, Matti, Borgman, Merja, Kemppainen, Tarja, Mäntysaari, Mikko & Pohjola, Anneli 2006. Sosiaalialan osaajat 2015. Sosiaalialan osaamis-, työvoima- ja koulutustarpeiden ennakointihanke (SOTENNA): loppuraportti. Jyväskylän yliopiston julkaisusarja. Tampere: Yliopiston paino.

LIITTEET 1-4

LIITE 1.

Kyselylomakkeen saatekirje

Kyselytutkimus kasvatustieteen kandidaatin tutkinnon/lastentarhanopettajakoulutuksen tai sosionomikoulutuksen suorittaneille lastentarhanopettajille.

Arvoisa päivähoidon asiantuntija

Olemme Jarmo Kaipainen ja Tomi Kähärä Mikkelin ammattikorkeakoulusta. Opiskelemme sosionomeiksi ja valmistumme vuoden 2009 loppuun mennessä. Tämä kyselytutkimus on osa sosionomikoulutukseemme (AMK) liittyvää opinnäytetyötä. Tutkimuskohteena ovat Kuopion kaupungin järjestämä lasten päivähoito ja siellä työskentelevät sosionomit ja lastentarhanopettajat.

Opinnäytetyössä tarkoituksenamme on selvittää eri tutkinnon suorittaneiden lastentarhanopettajina työskentelevien henkilöiden mielipiteitä koulutuksensa antamista valmiuksista työskennellä lastentarhanopettajina. Haluamme tutkia, millaisia vahvuuksia koulutukset antavat lastentarhanopettajan työhön sekä millaisia mahdollisia heikkouksia tai puutteita koulutussisällöissä on työntekijöiden mielestä. Lisäksi vertailemme sosionomikoulutuksen ja kasvatustieteen kandidaatin tutkinnon/lastentarhanopettajakoulutuksen koulutussisältöjä teoriassa, jotta saamme paremman käsityksen siitä, millaisista lähtökohdista sosionomit ja lastentarhanopettajat lähtevät työhönsä koulutuksen suoritettuaan.

Toivomme, että vastaat tähän kyselyyn. Vastauksiasi tullaan käsittelemään täysin luottamuksellisesti. Tietosi ja kokemuksesi lastentarhanopettajan työstä päiväkodissa ovat ainutkertaisia ja arvokkaita meille, jotta pystyisimme opinnäytetyössämme paremmin tuomaan esille ne haasteet, joita tulevaisuuden koulutukselle ja päivähoidolle asetetaan yhteiskunnassamme. Toivomme että voisit vastata kyselyyn **28.8.2009 mennessä**. Pyydämme palauttamaan täyttämäne kyselylomakkeen sisäisessä postissa päivähoitotoimistoon Johanna Knuutiselle viimeistään **31.8. mennessä**. (**HUOM! Kaikki saman päiväkodin vastaukset yhteen kuoreen ja kuoreen merkintä ”opinnäytetyö”.**)

Yhteistyöterveisin

Jarmo Kaipainen 044 539 5752, jarmo.kaipainen@hotmail.com ja
Tomi Kähärä 050 382 6693, tomikahara@hotmail.com

KYSELYLOMAKE

Koulutus: tutkinto ja suoritusvuosi _____

Ikä: 20-29 ____ 30-39 ____ 40-49 ____ 50-59 ____ 60-69 ____

Työkokemus: ____ vuotta

Vastaa monivalintakysymyksiin ympyröimällä kultakin riviltä näkemystäsi parhaiten kuvaava vaihtoehto. Avovastauksissa kirjoita vastaus sille varattuun tilaan ja jatka tarvittaessa kääntöpuolelle.

1. Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä? Vastaa suorittamasi koulutuksesi pohjalta.

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
1. Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä? Vastaa suorittamasi koulutuksesi pohjalta.					
Oma ammatillinen ydinosaaminen vastaa täysin nykyisen työni vaatimuksia.	1	2	3	4	5
Sosionomin (AMK) ja lastentarhanopettajan työnjakoa tulisi selkiyttää.	1	2	3	4	5
Päiväkodeissa ei osata käyttää hyväksi sosionomien (AMK) osaamista.	1	2	3	4	5
Suorittamasi tutkinto antaa mielestäsi riittävät valmiudet lastentarhanopettajan työhön.	1	2	3	4	5
Suorittamaasi tutkintoa pitäisi kehittää paremmin työelämän tarpeita vastaavaksi.	1	2	3	4	5
Suorittamaasi tutkintoon pitäisi sisällyttää enemmän opintoja, jotka antavat valmiuksia varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määriteltyjen sisällöllisten orientaatioiden mukaiseen kasvattamiseen. (matemaattinen, luonnontieteellinen, historiallis-yhteiskunnallinen, esteettinen, eettinen sekä uskonnollis-					

**LIITE 2(2).
Kyselylomake**

(jatkuu...)	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Suorittamaasi tutkintoon pitäisi sisällyttää enemmän opetus- ja ohjaustaitojen teoriaopintoja, joista on hyötyä päiväkodin toiminnallisessa suunnittelussa ja lasten ohjaustuokioiden toteuttamisessa. (esim. musiikki-, liikunta-, kuvataide- ja käsityö-opintoja)	1	2	3	4	5
Suorittamaasi tutkintoon pitäisi sisällyttää enemmän opetus- ja ohjaustaitojen käytännön harjoittelua, josta on hyötyä päiväkodin toiminnallisessa suunnittelussa ja lasten ohjaustuokioiden toteuttamisessa.	1	2	3	4	5
Suorittamaasi tutkintoon pitäisi sisällyttää enemmän kasvatustieteiden ja varhaiskasvatuksen opintoja.	1	2	3	4	5
Suorittamaasi tutkintoon pitäisi sisällyttää enemmän perheiden tukemiseen liittyviä opintoja. (esim. vanhemmuuden tukeminen, erityislapsien tukeminen, lapsen ja perheen hyvinvoinnin tukeminen)	1	2	3	4	5

2. HUOM!

Tähän kysymykseen vastaavat vain sosionomitutkinnon suorittaneet lastentarhanopettajat.

Mitkä ovat sosionomin keskeiset osaamisalueet lastentarhanopettajan työssä?
(Pohdi omaa työtäsi eri näkökulmista.)

3. HUOM!

Tähän kysymykseen vastaavat vain lastentarhanopettajakoulutuksen tai kasvatustieteiden tutkinnon suorittaneet lastentarhanopettajat.

Mitkä ovat lastentarhanopettajan keskeiset osaamisalueet lastentarhanopettajan työssä?
(Pohdi omaa työtäsi eri näkökulmista.)

3. Millä osaamisalueilla tarvitset lisää koulutusta nykyiseen koulutukseesi?

4. a) Mitkä ovat suorittamasi tutkinnon antamat vahvuudet lastentarhanopettajan työhön?

b) Mitä osaamisvajeita suorittamasi tutkinnon tuottamassa osaamisessa on arvioitaessa lastentarhanopettajan nykyistä osaamistarvetta päiväkodissa?

c) Miten haluaisit kehittää suorittamaasi koulutusta, jotta se vastaisi paremmin työelämän tarpeisiin?

5. Miten lastentarhanopettajan työtä tulisi kehittää, jotta se vastaisi lapsiperheiden tarpeisiin?

6. Miten arvioit lastentarhanopettajan työn muuttuvan tulevaisuudessa?

LIITE 3(1).
Päätös tutkimusluvan myöntämisestä

KUOPION KAUPUNKI

OTE PÖYTÄKIRJASTA

Sivu 1

Päivähoidon johtaja

13.01.2009

2 §

Tomi Kähärä

PÖYTÄKIRJANOTE

184 / 259 / 2009

TUTKIMUSLUVAN MYÖNTÄMINEN / TOMI KÄHÄRÄ JA JARMO KAIPAINEN

Päätös

Päivähoidon johtaja:

Otteen oikeaksi todistaa, Kuopiossa 13.1.2009

Johanna Knuutinen
Hallintosihteeri

LIITE 3(2).
Päätös tutkimusluvan myöntämisestä

KUOPION KAUPUNKI
Koulutuspalvelut

PÄÄTÖSPÖYTÄKIRJA

Sivu 1

Päivähoidon johtaja

13.01.2009

2 §

184 / 259 / 2009

Muut

TUTKIMUSLUVAN MYÖNTÄMINEN / TOMI KÄHÄRÄ JA JARMO KAIPAINEN

Mikkelin ammattikorkeakoulussa sosionomiksi opiskelevat Jarmo Kaipainen ja Tomi Kähärä ovat pyytäneet tutkimuslupaa opinnäytetyötä varten.

Opinnäytetyössä on tarkoitus tutkia sosionomikoulutuksen ja lastentarhanopettajakoulutuksen koulutussisältöjä ja arvioida miten ne vastaavat päivähoitoa koskevan lainsäädännön asettamiin vaatimuksiin sekä mitä valmiuksia molemmat koulutukset antavat lastentarhanopettajan tehtävässä työskentelyyn. Opinnäytetyöhön liittyy Kuopion kaupungin päiväkodeissa työskenteleville sosionomeille ja lastentarhanopettajille tehtävä kysely, jolla on tarkoitus selvittää millaisia valmiuksia he ovat omasta mielestään saaneet koulutuksestaan lastentarhanopettajan työhön.

Tutkimusaineisto kerätään kevään 2009 aikana päiväkoteihin lähetettävällä kyselylomakkeella.

Päätös

Myönnän tutkimusluvan päätöksen liitteenä olevan tutkimussuunnitelman mukaisen tutkimuksen tekemiseen.

Yhteyshenkilö Kuopion koulutuspalvelukeskuksessa on päivähoiton palvelupäällikkö Pirjo Valkonen. Yksi kappale tutkimusta toimitetaan Kuopion kaupungin päivähoitotoimistoon.

Toimivallan peruste: varhaiskasvatuksen ja koulutuspalveluiden johtosääntö.

Päivähoidon johtaja

Pekka Lindell

TIEDOKSI

Tomi Kähärä ja Jarmo Kaipainen
Päiväkodinjohtajat
Päivähoidon palvelupäälliköt

LIITE 4(1).
Helsingin yliopiston lastentarhan-
opettajan koulutuksen tutkintorakenne

KASVATUSTIETEEN KANDIDAATIN TUTKINTO (180 op)

Kieli- ja viestintäopinnot 20 op

1.1 Opettajuuteen kasvu ja opintojen suunnittelu (sis. HOPS)	4 op
1.2 Tieteellinen kirjoittaminen ja puheviestintä	5 op
1.2.1 Tieteellinen kirjoittaminen	3 op
1.2.2 Puheviestintä	2 op
1.3 Toinen kotimainen kieli	3 op
1.4 Vieras kieli	5 op
1.5 Tieto- ja viestintäteknikka	5 op

Kasvatustieteen perusopinnot 25 op

2.1 Kasvatuksen yhteiskunnallinen ja kulttuurinen perusta	8 op
2.1.1 Näkökulmia kasvatusfilosofiaan, kasvatushistoriaan ja kasvatussociologiaan	3 op
2.1.2 Lapsuuden muuttuminen	5 op
2.2 Kasvatuksen psykologinen perusta	8 op
2.2.1 Kasvu, kehitys ja oppiminen	5 op
2.2.2 Lapsen kehityksen teoriat ja kehitysprosessi	3 op
2.3 Kasvatuksen didaktinen perusta	6 op
2.3.1 Yleinen didaktiikka	2 op
2.3.2 Varhaiskasvatuksen didaktiikka	4 op
2.4 Kasvatuksen tutkimuksellinen perusta: Tieteenfilosofia ja metodologia	3 op

Kasvatustieteen aineopinnot 35+6 op

3.1 Varhaiskasvatuksen pedagogiikka	22 op
3.1.1 Varhaiskasvatuksen suunnittelu ja kehittäminen	3 op
3.1.2 Oppiminen toiminnassa	5 op
3.1.3 Varhaisvuosien erityiskasvatus	3 op
3.1.4 Esi- ja alkuopetuksen teoria ja didaktiikka	3 op
3.1.5 Yhteisöt, yhteisöllisyys ja sosiaalinen vuorovaikutus	4 op
3.1.6 Aikuisten välinen yhteistyö varhaiskasvatuksessa	4 op
3.2 Tutkimusmenetelmäopinnot ja seminaarityöskentely	10 op
3.2.1 Kvantitatiivinen tutkimus	4 op
3.2.2 Kvalitatiivinen tutkimus	3 op
3.2.3 proseminarityöskentely ja kypsyyssäyde	3 op
3.3 Kandidaatin tutkielma	6 op
3.4 Aineopintojen loppukuulustelu	3 op

LIITE 4(2).
Helsingin yliopiston lastentarhan-
opettajan koulutuksen tutkintorakenne

**Varhaiskasvatuksen tehtäviin ja esiopetukseen ammatillisia
valmiuksia antavat opinnot 60 op**

4.1	Varhaiskasvatuksen sisällölliset orientaatiot	45 op
4.1.1	Terveystieteellinen orientaatio	3 op
4.1.2	Kielen ja vuorovaikutuksen orientaatio	3 op
4.1.3	Matemaattinen orientaatio	3 op
4.1.4	Luonnontieteellinen orientaatio	3 op
4.1.5	Uskonnollis-eettinen orientaatio	3 op
4.1.6	Esteettis-aidollinen orientaatio	30 op
4.1.6.1	Musiikin didaktiikka 1	4 op
4.1.6.2	Liikunnan didaktiikka 1	4 op
4.1.6.3	kuvataiteen didaktiikka 1	4 op
4.1.6.4	Käsityön didaktiikka 1	4 op
4.1.6.5	Lastenkirjallisuus ja draamakasvatus	6 op
4.1.6.5.1	Lastenkirjallisuus	3 op
4.1.6.5.2	Draamakasvatus	3 op
	Valinnaiset opinnot (kaksi seuraavista):	8 op
4.1.6.6	Musiikin didaktiikka 2	4 op
4.1.6.7	Liikunnan didaktiikka 2	4 op
4.1.6.8	Kuvataiteen didaktiikka 2	4 op
4.1.6.9	Käsityön didaktiikka 2	4 op
4.2	Ohjattu harjoittelu	15 op
4.2.1	Peruspraktikumi	3 op
4.2.2	Eheyttävä praktikumi	6 op
4.2.3	Päätöpraktikumi	6 op

Sivuaineopinnot ja vapaasti valittavat opinnot 34 op

Tutkintoon tulee sisällyttää yksi yliopistollinen vähintään 25 opintopisteen opintokokonaisuus sekä lisäksi vapaasti valittavia yliopistollisia opintoja niin, että tutkinnon opintopisteiden vähimmäismäärä saavutetaan.